

Lagrådsremiss

Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 19 mars 2026

Pål Jonson

Samuel Rudvall
(Försvarsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen lämnar regeringen förslag som syftar till att skapa bättre förutsättningar för Sverige att delta i det operativa militära samarbetet inom Nato. Regeringen föreslår bland annat att regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder på svenskt territorium. Vidare föreslås ett antal lagändringar som syftar till att förbättra förutsättningarna för utländska styrkor att genomföra militär verksamhet i Sverige.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)	7
2.3	Förslag till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete	12
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation	15
2.6	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (2026:000).....	16
3	Ärendet och dess beredning	17
4	Förutsättningar för operativt militärt samarbete på svenskt territorium	17
4.1	Sveriges medlemskap i Nato	17
4.2	Natos koncept för avskräckning och försvar	17
4.3	Konstitutionella förutsättningar för internationella försvarssamarbeten	18
4.4	Lagen om operativt militärt samarbete	21
5	Anpassningar av lagstiftningen för operativt militärt samarbete på svenskt territorium	23
5.1	Utökad möjlighet för regeringen att överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller vissa stater	23
5.2	Upprätthållande av ordning och säkerhet	31
5.3	Befogenhet för Försvarsmakten att överlåta till utländsk militär personal att genomföra beslut om undanförsel och förstöring.....	40
5.4	Förstärkt straffrättsligt skydd för utländsk militär personal i vissa fall.....	43
5.5	Förenklade regler om militära skyddsobjekt	46
5.6	Undantag från krav som ställs vid kamerabevakning.....	50
5.7	Utförsel av krigsmateriel till Nato eller en stat som är medlem i Nato	54
5.8	Utökade möjligheter att meddela föreskrifter enligt vapenlagen.....	57
5.9	Utländsk militär ska få möjlighet att inneha störsändare.....	59
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	63
7	Konsekvenser	64
7.1	Ett anpassat regelverk för operativt militärt samarbete på svenskt territorium.....	64
8	Författningskommentar	66
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.....	66

8.2	Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)	67
8.3	Förslaget till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)	68
8.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete	70
8.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation	73
8.6	Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (2026:000)	74
Bilaga 1	Sammanfattning av departementspromemorian Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete (Ds 2025:21)	76
Bilaga 2	Promemorians lagförslag	77
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	89

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
2. lag om ändring i skyddslagen (2010:305),
3. lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200),
4. lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete,
5. lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation,
6. lag om ändring i vapenlagen (2026:000).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:141 Föreslagen lydelse

6 §

Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater*

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller till en stat inom EES*

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförsel av

1. skjutvapen, tillhörande ammunition och ljuddämpare för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition och ljuddämpare för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,

¹ Lagen omtryckt 1997:689.

2. skjutvapen och ljuddämpare för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,
 3. skjutvapen och ljuddämpare som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och
 4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition och ljuddämpare som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 4 eller 5 § vapenlagen (2026:000).
-

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs att 5 och 9 §§ skyddslagen (2010:305) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål,

4. byggnader, andra anläggningar och områden där ett Nato-högkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet,

5. områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världsstödd,

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete,

7. områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvsarssamarbete,

8. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

5. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

¹ Senaste lydelse 2025:997.

9. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

6. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

9 §²

För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete finns bestämmelser om att *finsk och amerikansk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete finns bestämmelser om att *utländsk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

2.3 Förslag till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)

Härigenom föreskrivs att 11 och 16 §§ kamerabevakningslagen (2018:1200) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Bestämmelserna i 8–10 §§ gäller inte vid

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning *eller* ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–5 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarsmakten bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär *insats eller militär övning* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

3. kamerabevakning som Trafikverket bedriver

a) av vägtrafik,

b) av sjötrafik vid en rörlig bro,

c) vid en betalstation eller kontrollpunkt som avses i bilagorna till lagen (2004:629) om trängselskatt och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om trängselskatt ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan skatt betalas, eller

d) vid en betalstation på allmän väg som används vid uttag av infrastrukturavgifter med stöd av lagen (2024:172) om infrastrukturavgifter på väg och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om infrastrukturavgift ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan avgift betalas,

4. kamerabevakning i en vägtunnel med övervakningssystem som avses i lagen (2006:418) om säkerhet i vägtunnlar och som bedrivs av någon annan tunnelhållare än Trafikverket,

5. kamerabevakning som har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet eller olyckor eller

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning, ett område *eller ett objekt* som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 *eller* 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarsmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering*, bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär *verksamhet* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

¹ Senaste lydelse 2025:220.

begränsa verkningarna av sådana störningar eller inträffade olyckor, om bevakningen sker

a) i ett färdmedel som används i kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

b) av ett stations-, terminal- eller hållplatsområde avsett för resande med kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

c) av en plats vid järnvägs-, spårvägs- eller tunnelbanespår, eller

d) av ett flygplatsområde,

6. kamerabevakning i en lokal där det bedrivs postverksamhet eller av området omedelbart utanför in- och utgångar till en sådan lokal, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

7. kamerabevakning i ett parkeringshus, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

8. kamerabevakning som sker för säkerheten i trafiken eller arbetsmiljön från ett fordon, en maskin eller liknande för att förbättra sikten för föraren eller användaren,

9. kamerabevakning i en butikslokal där det bedrivs apoteksverksamhet, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott, och

10. kamerabevakning som Kustbevakningen, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket bedriver i gränsnära områden som avses i 2 § lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden, eller av tillfartsvägar till sådana gränsnära områden som avses i 2 § 3 eller 4 samma lag, om bevakningen bedrivs inom 20 kilometer från området.

16 §²

Upplysning enligt 15 § och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver inte lämnas vid bevakning som

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning *eller* ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–5 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet *eller* ett område i dess omedelbara närhet,

2. *bedrivs av* Försvarsmakten från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär *insats eller* militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning, *eller*

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning, ett område *eller ett objekt* som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 *eller* 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. Försvarsmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering, bedriver* från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär *verksamhet* eller som behövs för att

prova utrustning för sådan bevakning, eller

3. bedrivs av den som är räddningsledare enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor eller av Polismyndigheten, om bevakningen är av vikt för att efterforska en försvunnen person.

Undantagen i första stycket gäller inte om ljud ska avlyssnas eller tas upp vid kamerabevakningen.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete¹

dels att 3 § ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 3 a § ska betecknas 3 §,

dels att 2, den nya 3 och 4–6 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Om Sverige är i krig eller krigsfara får regeringen begära stöd i form av militära styrkor av Nordatlantiska fördragsorganisationen och av en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Regeringen får för detta ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar stödet.

Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och i och med det beslutet överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.

3 a §

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den amerikanska styrkan.

3 §³

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för utländsk militär personal när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den utländska styrkan och styrkan kommer från

- 1. Nato,*
- 2. en stat som är medlem i Nato, eller,*
- 3. en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2025:998

3 § 2023:166.

² Senaste lydelse 2023:166.

³ Senaste lydelse av tidigare 3 a § 2024:553.

4 §⁴

Försvarsmakten får besluta att *finsk* militär personal som *lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 och 3 §§ och som är lämplig för uppgiften* får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 6 skyddslagen (2010:305).

Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 3, 4 och 6 skyddslagen (2010:305), om

1. *det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, och*

2. *styrkan kommer från Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen.*

Försvarsmakten får besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 7 och 9 skyddslagen.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *finsk och amerikansk* militär personal som *anlitas för bevakning*.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *utländsk* militär personal som *enligt första stycket bevakar skyddsobjekt*.

5 §

Försvarsmakten får besluta att *finsk* militär personal som *lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 §* får genomföra beslut om undanförsel eller förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får genomföra beslut om undanförsel eller förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring om *styrkan kommer från*

1. *Nato,*

2. *en stat som är medlem i Nato, eller*

3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

⁴ Senaste lydelse 2024:553.

Finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3 a, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Utländsk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1–4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 24 § och 13 kap. 1 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

24 §

Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor.

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* får meddela föreskrifter

1. om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor, *och*

2. om undantag från förbudet.

13 kap.

1 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. använder radiosändare utan tillstånd om ett sådant tillstånd krävs enligt denna lag eller använder radiosändare i strid med ett tillståndsvillkor, eller

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats *av regeringen* med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

2.6 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (2026:000)

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 3 § vapenlagen (2026:000) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:141 Föreslagen lydelse

20 kap.

3 §

Regeringen får meddela föreskrifter om att denna lag inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.*

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *sådan utländsk styrka som avses i första stycket.*

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

3 Ärendet och dess beredning

Sverige ansökte den 18 maj 2022 om medlemskap i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). Den 22 mars 2023 beslutade riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till nordatlantiska fördraget (prop. 2022/23:74, bet. 2022/23/UU16, rskr. 2022/23:148). Sverige är sedan den 7 mars 2024 medlem i Nato.

Den 10 oktober 2025 remitterade Försvarsdepartementet departementspromemorian Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete (Ds 2025:21, i lagrådsremissen benämnd promemorian). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Försvarsdepartementet (Fö2025/01457). I lagrådsremissen behandlas promemorians förslag.

4 Förutsättningar för operativt militärt samarbete på svenskt territorium

4.1 Sveriges medlemskap i Nato

På grund av Ryssland rasar ett storskaligt krig i Europa. Krigets verkningar är inte begränsade till Ukraina. Förutsättningarna för svensk säkerhetspolitik har därför förändrats i grunden. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar att konflikter om territorium med militära medel återigen är en realitet.

Sverige är sedan den 7 mars 2024 medlem i Nato. Nato är en mellanstatlig organisation vars målsättning är att bevara fred och säkerhet i det euroatlantiska området. Det mest centrala i Natosamarbetet är de ömsesidiga försvarsgarantier som gäller mellan medlemsländerna och den gemensamma försvarsplaneringen. Försvarsgarantierna innebär att ett väpnat angrepp mot Sverige ska betraktas som ett väpnat angrepp mot samtliga medlemsstater i Nato. De andra medlemsstaterna har då en skyldighet att bistå Sverige med de åtgärder som bedöms nödvändiga. På samma sätt har Sverige en skyldighet att bistå allierade om en eller flera av dessa utsätts för ett väpnat angrepp. En närmare beskrivning av Natos uppgifter och organisation finns i propositionen En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar (prop. 2025/26:6).

4.2 Natos koncept för avskräckning och försvar

Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad. Sverige försvaras med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato. För att Sverige på ett effektivt och ändamålsenligt sätt ska kunna bidra till det operativa samarbetet krävs vissa anpassningar av den svenska lagstiftningen.

Bedömningar om detta förutsätter en viss förståelse om Natos koncept för avskräckning och försvar. Därför görs i detta avsnitt en översiktlig genomgång av detta koncept.

Natos strategiska koncept är vid sidan av det nordatlantiska fördraget ett av de grundläggande styrdokumenterna inom alliansen. De strategiska koncepten är politiska åtaganden som beskriver Natos strategi och syfte, organisationens grundläggande uppgifter och värden samt de utmaningar och möjligheter som den rådande säkerhetspolitiska miljön innebär. Det nu gällande strategiska konceptet beslutades vid Natotoppmötet i Madrid i juni 2022. Det strategiska konceptet bekräftar Natos s.k. 360-gradersansats, dvs. beredskapen att hantera alla hot och utmaningar i land-, luft-, sjöfarts-, cyber- och rymddomänerna, oavsett varifrån hotet kommer. I det strategiska konceptet fastställs att en av Natos tre huvuduppgifter är avskräckning och försvar.

Natos avskräckning syftar till att få en presumtiv motståndare att avstå från aggression, eskalation eller geografisk spridning av en kris eller konflikt. Natos och enskilda allierades fredstida operationer och andra aktiviteter för avskräckning ryms inom Natos koncept för avskräckning och försvar om syftet är att avskräcka från väpnat angrepp och att, i händelse av ett väpnat angrepp, kunna övergå till att försvara alliansen i enlighet med Natos operationsplaner för att möta sådana angrepp.

Natos operationsplaner täcker in hela det nordatlantiska området och beskriver när, var och hur Nato ska avskräcka och vid behov genomföra operationsplaner inom alla domäner. Natos operationsplanering utgår från Natos koncept för avskräckning och försvar. Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar syftar till att upprätthålla de ömsesidiga försvarsförpliktelserna mellan allierade. Natomedlemskapet innebär ett åtagande att kontinuerligt bidra till verksamheten. En huvuduppgift för Sverige inom Nato är att underlätta och effektivt delta i det kollektiva försvaret av Nordeuropa enligt den operativa planering som ligger till grund för detta. Som allierad bidrar Sverige i Natos operationsplanering och integreras successivt i Natos operationsplaner. Sverige bidrar med bland annat territorium, styrkor och förmågor, bemanning och till möjliggörande av militära operationer.

4.3 Konstitutionella förutsättningar för internationella försvarssamarbeten

Regeringen styr Sverige och ansvarar inför riksdagen (1 kap. 6 § regeringsformen). Att regeringen styr riket innebär att den har såväl initiativtagande som verkställande uppgifter. I den styrande makten ingår att regeringen ansvarar för Sveriges utrikespolitik. I förarbetena till regeringsformen anges det att handläggningen av utrikesärendena är en riksstyrelsefunktion bland andra och att ansvaret för utrikespolitiken därför i första hand ska åvila regeringen (Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m., prop. 1973:90 s. 355). Regeringen kan agera med de resurser som riksdagen ställt till regeringens förfogande inom de ramar som riksdagen har beslutat om.

Sverige har under lång tid bedrivit omfattande försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten med andra stater och organisationer. Som allierad är Sverige en del av Natos kollektiva säkerhet. Det kollektiva försvarsåtagandet i Nato utgör därmed en central del i den svenska säkerhets- och försvarspolitiken. Natomedlemskapet förändrar och förbättrar förutsättningarna för Sveriges internationella försvarspolitiska samarbeten. Regeringsformen innehåller inte några bestämmelser som specifikt reglerar förutsättningarna för internationella försvarssamarbeten. Förutsättningsutredningen har i sitt betänkande Förutsättningar enligt regeringsformen för fördjupat försvarssamarbete, SOU 2016:64, konstaterat att detta innebär att regeringsformen inte lägger några hinder i vägen för försvarssamarbete, inklusive operativa samarbeten som innebär gemensamt militärt agerande, så länge de konstitutionella regler som har relevans för frågan iakttas vid beslutsfattandet.

Ur ett folkrättsligt perspektiv förutsätter utländsk militär närvaro i Sverige, som utgångspunkt, att Sverige har lämnat samtycke till närvaron (jfr prop. 2025/26:6 s. 44). Det är regeringen som, i enlighet med riksstyrelsefunktionen och ansvaret för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik, som utgångspunkt beslutar om utländsk stats, inklusive militära styrkors, tillträde till svenskt territorium.

I tillträdesförfordningen (1992:118) har regeringen meddelat föreskrifter om förutsättningarna för utländska statsfartygs, statsluftfartygs och militära fordonas tillträde till svenskt territorium samt delegerat till Försvarsmakten att i vissa fall meddela beslut om tillstånd för tillträde. I majoriteten av fallen är det dock regeringen som beslutar om utländska militära styrkors tillträde till Sverige. Det är regeringen som fattar beslut om tillträde när det gäller örlogsfartyg, militära stridsflygplan och stridsfordon (5 och 6 §§). Beslut om tillträde inbegriper som utgångspunkt även att besluta om vilken verksamhet som får bedrivas här under besöket. Det finns dock viss verksamhet som kräver särskilda beslut eller särskild lagreglering för att få genomföras.

Utgångspunkten enligt regeringsformen är att rättskipning och förvaltning i Sverige fullgörs av svenska myndigheter. Främmande staters myndigheter och organ kan inte utan vidare utöva några maktbefogenheter i Sverige. Det är dock möjligt att överlåta sådana uppgifter till utländska eller mellanfolkliga organ om det uttryckligen framgår av regeringsformens bestämmelser. Rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på regeringsformen kan genom beslut av riksdagen överlåtas till en annan stat, till en mellanfolklig organisation eller till en utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet. Riksdagen har även möjlighet att i lag bemyndiga regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse (10 kap. 8 § första stycket regeringsformen). Uppgifter som inte innefattar myndighetsutövning får överlåtas genom riksdagsbeslut med enkel majoritet. Om uppgiften som överläts innefattar myndighetsutövning ska riksdagens beslut fattas i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen (10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen). Det innebär att det krävs att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för det. Beslut kan också fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag (se 8 kap. 14 § regeringsformen).

Med myndighetsutövning avses generellt beslut och åtgärder som är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter gentemot enskilda. Det avser åtgärder som innebär bl.a. ingrepp i enskildas frihet eller egendom. Med myndighetsutövning enligt 10 kap. 8 § regeringsformen förstås dock inte enbart myndighetsutövning mot enskild. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att den särskilda beslutsordning som föreskrivs i andra stycket avsågs reserveras för delegation av uppgifter, vars utövande på ett ingripande sätt påverkar svenska – allmänna eller enskilda – intressen och som därför ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. Det var mot denna bakgrund som det föreslogs att den särskilda beslutsordningen skulle gälla bara i fråga om överlåtelse av uppgifter som innefattar myndighetsutövning (Proposition om överlåtelse av vissa offentligrättsliga uppgifter till internationella organ, prop. 1984/85:61 s. 16).

Utövandet av militära maktbefogenheter i försvaret av Sverige mot väpnade angrepp och mot territoriella kränkningar har bedömts utgöra sådana uppgifter som på ett ingripande sätt påverkar svenska allmänna och enskilda intressen, och som ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. Att tillåta att utländsk militär på svenskt territorium går i strid med invaderande fiendesoldater eller använder vapenmakt för att hindra kränkningar av svenskt territorium har ansetts vara en sådan överlåtelse som ska beslutas av riksdagen i den ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen (jfr propositionen Operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland, prop. 2019/20:110 s. 16 och 17, propositionen Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater, prop. 2021/22:246 s. 10 och propositionen Sveriges medlemskap i Nato, prop. 2022/23:74 s. 27 och 28). Regeringen har också bedömt att mer begränsade samarbeten om utländskt militärt agerande på svenskt territorium, som inte innefattar utländskt direkt deltagande i stridigheter mot angripare eller annars användande av vapenmakt mot kränkande stat, inte förutsätter beslut enligt den särskilda beslutsordningen (prop. 2022/23:74 s. 28).

För att en utländsk stats militära personal ska kunna tilldelas maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen som innebär inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen, krävs vidare särskild lagreglering om detta. Det har i tidigare lagstiftningsarbete bedömts att det däremot inte krävs någon reglering i svensk lag av den maktutövning som utländska stödjande militära styrkor kan komma att utöva mot utländska fientliga styrkor. Detta är en följd av att regleringen i regeringsformen om grundläggande fri- och rättigheter (2 kap. regeringsformen) och om lagar och andra föreskrifter (8 kap. regeringsformen) ytterst inte kan anses omfatta sådana fiendestyrkor (prop. 2019/20:110 s. 37).

Regeringen har genom lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete bemyndigats att överlåta förvaltningsuppgifter till en stat som är medlem i Nato eller i EU när dessa lämnar stöd till Sverige i form av militära styrkor. De förvaltningsuppgifter som avses är dels de som ingår i uppgiften att militärt möta ett väpnat angrepp, bl.a. väpnad strid mot angripande styrkor, dels de som ingår i uppgiften att hindra kränkningar av svenskt territorium i fred eller under krig mellan främmande stater (prop. 2019/20:110 s. 77 och prop. 2021/22:246 s. 12). Lagstiftningen motiveras i båda fallen

med att det i de aktuella situationerna måste vara möjligt att snabbt fatta beslut och att en riksdagsbehandling därför inte utan väsentliga olägenheter kan avvaktas (prop. 2022/23:74 s. 31 och 33).

Vid riksdagens beslut har 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen tidigare tillämpats när det gäller ändringar i lagen om operativt militärt samarbete om bemyndigande till regeringen att begära stöd i form av utländska militära styrkor och för detta ändamål överlåta förvaltningsuppgifter (se prop. 2019/20:110, bet. 2019/20:UFöU5, rskr. 2020/21:3, prop. 2021/22:246, bet. 2021/22:UU19, rskr. 2021/22:298 och prop. 2022/23:74, bet. 2022/23:UU16, rskr. 2022/23:148).

I bl.a. lagen om operativt militärt samarbete finns även bestämmelser som närmare reglerar finsk respektive amerikansk militär personals förutsättning att utöva vissa maktbefogenheter i Sverige, t.ex. vid bevakning av skyddsobjekt.

4.4 Lagen om operativt militärt samarbete

Den 15 oktober 2020 trädde lagen (2020:782) om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland i kraft. Syftet med lagen var att stärka ländernas förmåga att agera militärt tillsammans. Enligt lagen får regeringen fatta vissa beslut om att lämna respektive ta emot operativt militärt stöd inom ramen för försvarssamarbetet med Finland. I förarbetena till lagen framhålls att det svensk-finska försvarssamarbetet har en särställning genom sitt djup och omfattning och att försvarssamarbetet har bred förankring i riksdagen (se prop. 2019/20:110 s. 19). Det påpekas också att något som särskiljer samarbetet med Finland från Sveriges övriga försvarssamarbeten är att det innefattar operationsplanering och förberedelser för ett gemensamt användande av civila och militära resurser i olika scenarier, bl.a. i händelse av territoriella kränkningar eller väpnade angrepp. Slutsatsen är att detta förutsätter att beslut om att ta emot och lämna operativt militärt stöd kan fattas med mycket kort varsel.

I lagstiftningsärendet gjordes bedömningen att den tid det normalt tar för riksdagen att fatta de beslut som krävs för att Sverige ska kunna lämna respektive ta emot militärt stöd inom ramen för det svensk-finska samarbetet kan riskera att omintetgöra effektiviteten i samarbetet och försvåra aktiveringen av den operativa planering och de förberedelser för ett gemensamt användande av militära resurser som utvecklats. Vidare framhölls att det, eftersom det rör sig om ett långsiktigt samarbete med ett annat land som kräver kontinuerliga åtaganden och en hög grad av ömsesidig förutsebarhet, inte heller är lämpligt att göra effektueringen av samarbetet beroende av att riksdagen löpande tar till vad som i grunden är extraordinära metoder för att förkorta beslutsförfarandet. Det underströks också att även om beslutsförfarandet i riksdagen, när ideala förhållanden råder, kan kortas till ett mindre antal dagar kan det många gånger ändå vara för lång tid för att ett verksamt stöd ska kunna lämnas. Regeringen gjorde därför bedömningen, som riksdagen ställde sig bakom, att det för att det svensk-finska försvarssamarbetet ska kunna göras effektivt i praktiken finns anledning att bemyndiga regeringen att fatta nödvändiga beslut.

Lagens namn ändrades och fick rubriken lagen om operativt militärt stöd genom lagstiftning som trädde i kraft den 19 maj 2022 (se prop. 2021/22:246). Detta var en konsekvens av att lagens tillämpningsområde vidgades så att regeringen bemyndigades att begära operativt militärt stöd även av en stat som är medlem i Nato eller EU. Lagändringarna tillkom mot bakgrund av det nya och försämrade säkerhetspolitiska läge som råder i Europa efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 för att skyndsamt effektivisera Sveriges möjligheter att ta emot militärt stöd.

Genom propositionen om Sveriges medlemskap i Nato, som beslutades av riksdagen den 22 mars 2023, utvidgades lagens tillämpningsområde ytterligare genom att regeringen även bemyndigades att ta emot stöd i form av militära styrkor av Nato (se prop. 2022/23:74). Denna lagändring trädde i kraft den 15 mars 2024.

Lagens namn ändrades och fick sin nuvarande rubrik, lagen om operativt militärt samarbete, genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 december 2025 (se propositionen En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar, prop. 2025/26:6, bet. 2025/26:UFöU1, rskr. 2025/26:30). Det infördes en reglering i lagen om hur beslut ska fattas för att sätta in svenska väpnade styrkor i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar.

De centrala bestämmelserna i lagen om operativt militärt samarbete är uppbyggda kring medgivande till regeringen att ge respektive begära operativt militärt stöd. Medgivande till regeringen att sätta in väpnade styrkor regleras i 1 och 1 a §§. Regeringen får, inom de närmare ramar som riksdagen beslutar om för ett kalenderår eller en annan period, sätta in svenska väpnade styrkor för att i enlighet med internationell rätt delta i operationer eller andra aktiviteter för Natos samlade avskräckning och försvar (1 § första stycket). Regeringen får också därutöver sätta in numerärt begränsade väpnade styrkor under en begränsad tid om behovet av deltagande uppkommer med kort varsel eller om ett dröjsmål skulle leda till avsevärda men för angelägna svenska intressen (1 § andra och tredje stycket). Vidare får regeringen på begäran av Finland sätta in svenska väpnade styrkor för att i enlighet med internationell rätt stödja Finland med att hindra kränkningar av finskt territorium (1 a §). Detta gäller under förutsättning att Sverige inte är i krig och det inte råder en väpnad konflikt på finskt territorium. Med svenska väpnade styrkor avses samma sak som i 15 kap. 16 § regeringsformen.

Regeringen får begära stöd av Nato eller en stat som är medlem i EU eller Nato i form av militära styrkor för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige, om Sverige är i krig eller krigsfara, eller för att hindra kränkningar av svenskt territorium i fred eller under krig mellan främmande stater. Regeringen får för dessa ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar sådant stöd (2 och 3 §§).

Lagen om operativt militärt samarbete innehåller även bemyndiganden för Försvarsmakten att överlåta förvaltningsuppgifter till finsk och amerikansk militär personal. Bestämmelserna reglerar i vilka fall Försvarsmakten får besluta att finsk och amerikansk militär personal som lämnar stöd till Sverige i enlighet med lagen och som är lämpliga för uppgiften får anlitas för bevakning av vissa skyddsobjekt, närmare bestämt områden där styrkan bedriver militär verksamhet (4 § första stycket). Försvarsmakten

får även besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet får bevaka vissa skyddsobjekt (4 § andra stycket). Försvarsmakten får också besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige med att möta ett väpnat angrepp mot landet får genomföra beslut om undanförsel och förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring (5 §). I lagen om operativt militärt samarbete finns vidare bestämmelse som ger finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 4 eller 5 § ett straffrättsligt skydd motsvarande det som finns för tjänstemän enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken (6 §). Utöver det innehåller lagen om operativt militärt samarbete också bestämmelser som syftar till att genomföra avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, det s.k. DCA-avtalet (7–11 §§).

5 Anpassningar av lagstiftningen för operativt militärt samarbete på svenskt territorium

5.1 Utökad möjlighet för regeringen att överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller vissa stater

Regeringens förslag

Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och i och med det beslutet överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker, har inga invändningar mot förslaget eller avstår från att yttra sig.

Försvarshögskolan efterfrågar att regeringen tydliggör hur regeringen anser att nyttjandet av bemyndigandet kan relatera till krigsfara och ett eventuellt beslut om höjd beredskap. *Försvarsmakten* framför att uttrycket militär verksamhet för avskräckning och försvar bör vara tydligt definierat. *Göteborgs universitet* och *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att det bör framgå av bestämmelsen att militära försvarsåtgärder inte innefattar åtgärder mot svensk civilbefolkning. *Länsstyrelserna i Östergötlands län, Jämtlands län* och *Södermanlands län* efterfrågar förtydligande om hur frågor om skadestånd ska hanteras. *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* föreslår en annan formulering av bestämmelsen. *Svenska*

Freds- och Skiljedomsföreningen motsätter sig förslaget, bl.a. med hänsyn till att föreningen bedömer att riksdagen, och inte regeringen, bör fatta beslut om militära försvarsåtgärder för försvaret av en allierad stat sett till de konsekvenser en sådan åtgärd kan medföra. *Göteborgs universitet* anför att den föreslagna lydelsen innebär ett långtgående bemyndigande till regeringen och efterfrågar bl.a. förtydliganden av hur förslaget förhåller sig till regeringens befogenheter enligt 15 kap. 13 § regeringsformen.

Skälen för regeringens förslag

Det finns behov av att kunna överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller vissa stater för att försvara en allierad stats territorium

Som närmare redogjorts för i avsnitt 4.2 syftar Natosamarbetet till kollektivt försvar av det nordatlantiska området. Nato har inga egna militära styrkor utan det kollektiva försvaret inom Nato utgår från ett nyttjande av de allierades militära resurser och att befälsrätten över dessa kan överföras till Nato. Medlemskapet i Nato förutsätter att Nato och allierade stater kan genomföra militär verksamhet för avskräckning och försvar på och från allierades, inklusive svenskt, territorium. Det handlar om att gemensamt med andra allierade bidra till gemensam säkerhet. Eftersom det rör sig om samordnade operationer eller aktiviteter för att gemensamt försvara alliansen och dess medlemsstater kan det ofta vara svårt att göra en tydlig distinktion mellan den som ger militärt stöd och den som tar emot militärt stöd.

Som också redogjorts för i avsnitt 4.3 är det som utgångspunkt regeringen som, i enlighet med riksstyrelsefunktionen och ansvaret för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik, beslutar om mellanfolkliga organisationers och utländska staters, inklusive militära styrkors, tillträde till svenskt territorium. Det är även regeringens uppgift att besluta om vilken verksamhet som då får bedrivas i Sverige. För att ett utländskt organ ska kunna utföra förvaltningsuppgifter på svenskt territorium krävs dock beslut om överföring av sådan uppgift, i enlighet med bestämmelserna i 10 kap. 8 § regeringsformen. Enligt 10 kap. 8 § första stycket regeringsformen ska beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift till en annan stat eller mellanfolklig organisation fattas av riksdagen. Riksdagen får enligt samma bestämmelses andra stycke bemyndiga regeringen eller någon annan myndighet att i särskilda fall besluta om en sådan överlåtelse. Innefattar uppgiften myndighetsutövning ska beslutet fattas enligt en särskild beslutsordning (se vidare avsnitt 4.3).

För att en överlåtelse av förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning ska uppstå, har det ansetts tillräckligt att en åtgärd som utgör myndighetsutövning tillåts utföras av en annan stats behöriga organ på svenskt territorium (se prop. 2019/20:110 s. 17).

Redan enligt gällande rätt är det möjligt för regeringen att överlåta vissa förvaltningsuppgifter på försvarsområdet till utländska organ (se avsnitt 4.4). I tidigare lagstiftningsarbeten har konstaterats att uppgifterna att möta ett väpnat angrepp mot Sverige och hindra kränkningar av svenskt territorium utgör förvaltningsuppgifter i den mening som avses i 10 kap. 8 § regeringsformen och att det krävs ett beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift till en annan stat för att en annan stat ska kunna bistå Sverige med militära styrkor i syfte att möta ett väpnat angrepp mot Sverige eller

hindra kränkningar av svenskt territorium. Det har vidare ansetts vara en sådan överlåtelse som ska beslutas i den särskilda ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen (se prop. 2019/20:110 s. 16–18 och 28, prop. 2021/22:246 s. 10 och prop. 2022/23:74 s. 27).

Enligt 2 § lagen om operativt militärt samarbete får regeringen, om Sverige är i krig eller krigsfara, begära stöd i form av militära styrkor av Nato och av en stat som är medlem i den organisationen eller i EU, för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Enligt 3 § får regeringen, i fred eller under krig mellan främmande stater, begära motsvarande stöd, för att i enlighet med internationell rätt hindra kränkningar av svenskt territorium. Regeringen får för dessa ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar stödet.

Av tidigare förarbeten framgår att de förvaltningsuppgifter som avses i regeringens bemyndigande är dels de som ingår i uppgiften att militärt möta ett väpnat angrepp, dels de som ingår i uppgiften att hindra kränkningar av svenskt territorium och som Försvarsmakten för närvarande har. Det senare handlar om att upptäcka och avvisa främmande stats kränkningar av svenskt territorium, se vidare förordningen (1982:756) om Försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordning) samt prop. 2019/20:110 s. 23 och 31 och prop. 2021/22:246 s. 14. Stöd från allierade för att möta ett väpnat angrepp eller territoriella kränkningar mot Sverige kan bestå i att allierade genomför operationer med t.ex. flygstridskrafter, marina enheter, stridsfordon, vapensystem eller marktrupper (prop. 2022/23:74 s. 33).

I och med Natomedlemskapet utgör Sveriges försvarsförmåga en del av alliansens kollektiva försvar. Nuvarande lagstiftning medger endast att försvarsåtgärder som syftar till försvaret av Sverige överlåts till utländska styrkor. Som framgått i det föregående kan det i det kollektiva försvaret inom Nato vara nödvändigt att även vidta försvarsåtgärder på och från svenskt territorium till försvar av en annan allierad eller i övrigt för det kollektiva försvaret av alliansen, utan att Sverige är utsatt för en territoriell kränkning eller ett väpnat angrepp. Frågan är därmed om försvarsåtgärder som kan bli aktuella i sådana fall är att anse som sådana förvaltningsuppgifter som enligt 10 kap. 8 § regeringsformen kräver beslut om överlåtelse.

De militära försvarsåtgärder på och från svenskt territorium som kan aktualiseras i försvaret av allierade utgörs av militära operationer och andra militära aktiviteter för att avskräcka från väpnat angrepp och för att möta väpnat angrepp mot ett annat Natolands territorium. Sedan medlemskapet i Nato är det en svensk förvaltningsuppgift att genomföra verksamhet för det kollektiva försvaret inom Nato. I detta avseende anges i 1 § förordningen (2024:1333) med instruktion för Försvarsmakten att Försvarsmakten ska försvara Sverige och allierade stater mot ett väpnat angrepp med utgångspunkt i det kollektiva försvaret inom Nato. Försvarsmakten ska även bidra till att hävda allierade staters territoriella integritet. Försvarsåtgärderna kan innefatta stridshandlingar från svenskt territorium riktade mot fientliga styrkor som kränker en annan allierad stats territorium. Det kan även röra sig om stridshandlingar riktade mot fientliga styrkor som genomför ett väpnat angrepp mot en allierad eller i övrigt mot militära mål i ett angripande land. Det kan alltså vara fråga om att från svenskt territorium genomföra stridshandlingar vars effekter inträffar utanför svenskt

territorium. Som exempel kan nämnas att allierat luftvärn eller annat allierat artilleri placerat på svenskt territorium används för beskjutning av fientliga styrkor i ett annat Natoland eller på eller över internationellt vatten. Ett annat exempel kan vara att allierat stridsflyg från svenskt territorium genomför ett stridsuppdrag riktat mot fientliga militära mål utanför svenskt territorium.

Den slutsats som regeringen tidigare kommit till om vilka slags åtgärder som kräver beslut om överföring av förvaltningsuppgift förändras inte av att samma slags åtgärder vidtas för försvaret av annan än Sverige. För att allierade styrkor som befinner sig i Sverige ska få genomföra stridshandlingar och andra försvarsåtgärder mot fientliga styrkor krävs därmed beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift.

Det är viktigt att understryka att inte alla former av utländsk militär verksamhet, inklusive inom ramen för Nato, som sker på svenskt territorium kan anses kräva beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift. En bedömning måste alltid göras i det enskilda fallet om viss verksamhet på svenskt territorium kräver beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt det bemyndigande till regeringen som här föreslås eller enbart tillträdesbeslut.

När det därefter gäller frågan om det är en överlåtelse som ska beslutas i den särskilda ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen, har det i tidigare lagstiftningsärenden bedömts att utövandet av militära maktbefogenheter i försvaret av Sverige mot väpnade angrepp och mot territoriella kränkningar är sådana uppgifter som på ett ingripande sätt påverkar svenska – allmänna och enskilda – intressen och som därför ur suveränitetssynpunkt i princip bör förbehållas svenska organ. Att tillåta att stödjande utländsk militär på svenskt territorium går i strid med invaderande fiendesoldater eller använder vapenmakt för att hindra kränkningar av svenskt territorium, har mot den bakgrunden bedömts utgöra en sådan överlåtelse som ska beslutas av riksdagen i den ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen (se hänvisningar i avsnitt 4.4).

Det saknas anledning att bedöma saken annorlunda när det handlar om utövandet av militära maktbefogenheter i form av försvarsåtgärder från svenskt territorium som sker för försvaret av en allierad stat. Även när åtgärderna som vidtas från svenskt territorium avser försvaret av en allierad stat får åtgärderna anses påverka svenska intressen på ett ingripande sätt. En försvarsåtgärd som skulle anses utgöra förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning om den utfördes för försvaret av Sverige bör alltså även anses utgöra en sådan uppgift när den utförs för försvaret av en allierad. Att tillåta sådana åtgärder bör anses vara en sådan överlåtelse som ska beslutas av riksdagen i den ordning som anges i 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen. Antingen kan beslutet fattas genom ett enkelt beslut som minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter enas om, eller så kan beslutet fattas i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Befogenhet för regeringen att besluta om att Natos och vissa staters militära försvarsåtgärder på svenskt territorium

Som framkommit ovan behöver militära försvarsåtgärder kunna vidtas av Nato och vissa andra stater på och från svenskt territorium såväl för försvaret av Sverige som för andra allierade och i övrigt inom ramen för det

kollektiva försvaret inom Nato. Att Sverige tillsammans med övriga allierade upprätthåller tilltron till de kollektiva försvarsgarantierna är centralt för Natos avskräckning och för att bevara freden i det euroatlantiska området. Det är angeläget att svenska beslut om att stödja en Natoallierad kan fattas med tillräcklig snabbhet. Det är av samma skäl som berörts i förarbetena till lagen om operativt militärt samarbete nödvändigt att det är regeringen som bemyndigas att överlåta sådana förvaltningsuppgifter som behövs för att Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU på svenskt territorium ska kunna genomföra sådan verksamhet (se avsnitt 4.4). Det ligger i sakens natur att beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgifter till Nato eller en annan stat i de här fallen måste kunna ske så snabbt som möjligt och inte vara beroende av att riksdagen fattar beslut om överlåtelse av förvaltningsuppgift i det enskilda fallet. Enligt regeringens bedömning bör regeringen i lag ges ett bemyndigande som möjliggör detta.

Ett bemyndigande till regeringen bör fortfarande omfatta att överlåta sådana förvaltningsuppgifter som behövs för att Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU ska kunna lämna stöd till försvaret av Sverige med väpnade styrkor. Det avser t.ex. stöd för att hindra kränkningar av svenskt territorium och med att möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Det nya bemyndigandet bör alltså fortfarande medge överlåtelse av sådana förvaltningsuppgifter.

Men anledning av att *Göteborgs universitet* uttrycker att bemyndigandet bör vara så tydligt avgränsat att det klart framgår i vilka särskilda fall beslutanderätt får överlåtas vill regeringen framhålla att bemyndigandet är avgränsat till att i särskilda fall besluta om att Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU får genomföra stridshandlingar och andra skarpa militära operationer inom området militär verksamhet för avskräckning och försvar. Att regeringens bemyndigande avser överlåtelse i särskilda fall till en utländsk stat eller till Nato medför att det även är regeringens uppgift att närmare avgränsa stödets omfattning, bl.a. avseende uppgifter, tidsförhållanden och geografi, lednings- och lydnadsförhållanden, samt de befogenheter stödjande styrkor ska ha, t.ex. genom en hänvisning till tillämpliga insatsregler (jfr prop. 2019/20:110 s. 32). Den utvidgning av bestämmelsen som regeringen föreslår – från försvarsåtgärder till stöd för försvaret av Sverige till försvarsåtgärder även för försvaret av allierade – innebär enligt regeringens mening inte någon otydlighet i frågan om att det fortfarande rör sig om överlåtelse av förvaltningsuppgifter i särskilda fall.

Med militär verksamhet för avskräckning och försvar förstås framför allt sådana operationer eller andra aktiviteter som sker inom ramen för Natos samlade avskräckning och försvar (se bl.a. avsnitt 4.2 och propositionen En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar, prop. 2025/26:6 s. 44–45). Med operationer eller andra aktiviteter för Natos samlade avskräckning och försvar avses avskräckning och försvar mot väpnade angrepp inom det geografiska område som omfattas av Natos försvarsgarantier (se artiklarna 5 och 6 i nordatlantiska fördraget). Operationer för Natos samlade avskräckning och försvar kan genomföras under Natos ledning. Även allierade staters bi- och multilaterala operationer, militära övningar och andra aktiviteter bidrar till Natos samlade avskräckning och försvar. Deltagande i den typen av

operationer eller andra aktiviteter kan därför omfattas av bestämmelsen. Det avgörande vid den bedömningen är om insatsens syfte är att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar som den kommer till uttryck i nordatlantiska fördraget, dvs. försvaret av det område som omfattas av Natos försvarsgarantier (se vidare prop. 2025/26:6 s. 52).

De nuvarande bemyndigandena i 2 och 3 §§ lagen om operativt militärt samarbete omfattar även att överlåta förvaltningsuppgifter till stater som är i medlemmar i EU när dessa lämnar stöd till Sverige i form av militära styrkor. Denna möjlighet bör finnas kvar. Det finns också behov av att utvidga möjligheterna att överlåta förvaltningsuppgifter till sådana stater i motsvarande utsträckning som i fråga om medlemsstater i Nato. Av artikel 42.7 i EU-fördraget framgår att om en medlemsstat skulle utsättas för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är de övriga medlemsländerna skyldiga att ge den medlemsstaten stöd och bistånd med alla till buds stående medel i enlighet med artikel 51 i Förenta nationernas stadga. Sverige har ett ansvar gentemot EU:s medlemsstater och omfattas av den solidaritet som EU-medlemskapet innebär (propositionen Totalförsvaret 2025–2030, prop. 2024/25:34 s. 55). Mot denna bakgrund bör bestämmelsen även fortsättningsvis inte vara begränsad till Nato eller en stat som är medlem i den organisationen. Förutom Natos samlade avskräckning och försvar bör bestämmelsen därför även omfatta försvar av andra EU-länder som inte är medlemmar i Nato. Bestämmelsen omfattar också bi- eller multilaterala operationer och andra aktiviteter som sker gemensamt med andra EU- eller Natoländer men som inte i sig syftar till att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar.

Operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar kan äga rum såväl i fred som i krig. Bestämmelsens tillämpning bör därför utvidgas och inte vara begränsad till att situationer då det råder krig eller krigsfara. I detta avseende ska framhållas att operationer och aktiviteter i fredstid genomförs för att avskräcka en potentiell angripare från väpnade angrepp och därmed från krig. *Försvarshögskolan* anser att det bör förtydligas hur det föreslagna bemyndigandet, och de åtgärder från svenskt territorium det möjliggör, förhåller sig till bedömning av krigsfara och ett eventuellt beslut om höjd beredskap. Regeringen konstaterar att det i vare sig regeringsformen eller dess förarbeten finns närmare angivet vilka olika slags handlingar eller händelser som innefattas i begreppet krigsfara (se prop. 2024/25:155 s. 117 och 118 med hänvisningar). I stället ankommer det i första hand på regeringen att, under konstitutionellt ansvar, tolka innebörden av begreppet och bedöma om en situation är sådan att Sverige är i krigsfara (SOU 1972:15 s. 216, prop. 1973:90 s. 446 och 447, prop. 2009/10:80 s. 204 och prop. 2022/23:74 s. 32).

Är Sverige i krig råder högsta beredskap. Är Sverige i krigsfara eller råder det sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen besluta om skärpt eller högsta beredskap (3 § andra stycket lagen [1992:1403] om totalförsvaret och höjd beredskap). Utgångspunkten under sådana förhållanden är att hela samhället ställer om, och i allvarliga lägen är totalförsvaret all samhällsverksamhet som ska bedrivas, se 1 § lagen om totalförsvaret och höjd beredskap. Även bedömningen av om förhållandena är sådana att beredskapen ska höjas ankommer på regeringen, dock råder automatiskt högsta beredskap om Sverige kommer

i krig. Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte finns skäl att i detta lagstiftningsarbete närmare ange i vilka situationer krigsfara eller höjd beredskap ska anses råda. En bedömning måste göras i varje enskilt fall. Att krigsfara råder eller att regeringen beslutat att höja beredskapen hindrar alltså inte beslut enligt det föreslagna bemyndigandet. I sammanhanget kan även nämnas att Försvarsmakten har i uppgift att, som stöd för regeringens bedömning, bedriva omvärldsbevakning och upptäcka och identifiera yttre hot mot Sverige och svenska intressen och ta fram underlag för ett eventuellt beslut om höjd beredskap.

När Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU befinner sig på svenskt territorium kan det röra sig om att militära förband under en tid är här inom ramen för en gemensam operation eller annan aktivitet. Annan sådan verksamhet kan vara frambasering av stridsflyg på svenskt territorium eller fartyg som utgår från svenska hamnar eller svenskt territorialvatten. Som redogjorts för i avsnitt 4.3 följer det redan med riksstyrelsefunktionen att det som utgångspunkt är regeringen som beslutar om vilken verksamhet utländska stater, inklusive militära styrkor, får vidta på svenskt territorium. I avsnitt 4.3 framgår att för att utländska organ ska kunna genomföra vissa åtgärder på svenskt territorium krävs överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt 10 kap. 8 § regeringsformen. De förvaltningsuppgifter som kan bli aktuella för en utländsk styrka att utföra kan sammanfattas i begreppet militära försvarsåtgärder. De militära försvarsåtgärder som avses är genomförande av sådana operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar som beskrivits ovan. I begreppet militära försvarsåtgärder ingår t.ex. att kunna gå i väpnad strid mot en angripares styrkor, oaktat om angriparens syfte är att gå till väpnat angrepp mot Sverige eller annan allierad. Begreppet omfattar även att upptäcka och avvisa en främmande stats kränkningar av svenskt eller en allierad stats territorium. Ett ytterligare exempel på en sådan uppgift kan vara att utföra sjöminering i enlighet med förordningen (2023:623) om sjöminering. Som exempel kan även nämnas att allierat luftvärn eller annat allierat artilleri placerat på svenskt territorium används för beskjutning av fientliga styrkor i ett annat Natoland eller på eller över internationellt vatten. Ett annat exempel kan vara att allierat stridsflyg från svenskt territorium genomför ett stridsuppdrag riktat mot fientliga militära mål utanför svenskt territorium.

Göteborgs universitet framhåller att det är viktigt att tydliggöra att bemyndigandet inte får användas på ett sätt som innebär att regeringens befogenhet enligt 15 kap. 13 § regeringsformen överläts. Av den nämnda bestämmelsen framgår att regeringen får sätta in rikets försvarsmakt för att möta ett väpnat angrepp mot riket, eller för att hindra en kränkning av rikets territorium. Det föreslagna bemyndigandet för regeringen innebär dock inte en överlåtelse av regeringens befogenhet att sätta in rikets försvarsmakt enligt 15 kap. 13 § regeringsformen, utan endast att regeringen till Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU får överlåta att på svenskt territorium utöva sådana förvaltningsuppgifter som krävs för att möta ett väpnat angrepp eller territoriell kränkning av Sverige. För att exempelvis Nato ska kunna genomföra militära försvarsåtgärder i Sverige med svenska väpnade styrkor som ställts under Natobefäl krävs riksdagens medgivande om ett insättande enligt 15 kap. 16 § regeringsformen.

Beslutet att tillåta att Nato eller en stat som är medlem den organisationen eller i EU genomför militära försvarsåtgärder på och från svenskt territorium innebär en överlåtelse av förvaltningsuppgifter till den som vidtar de militära försvarsåtgärderna. Det bör tydligt framgå direkt av lagregeln att regeringens beslut utgör en överlåtelse av förvaltningsuppgifter i den mening som avses i 10 kap. 8 § regeringsformen till Nato eller annan stat. Detta har även tidigare uttryckligen framgått av bestämmelsen och den ändrade utformningen av bestämmelsen innebär i detta avseende ingen ändring.

Skillnaden mot nuvarande 2 och 3 §§ lagen om operativt militärt samarbete är att möjligheten att överlåta förvaltningsuppgifter inte begränsas till situationer då verksamheten på det svenska territoriet avser att stödja Sverige med att möta ett väpnat angrepp mot Sverige och hindra kränkningar av svenskt territorium utan kan avse avskräckning och försvar även av annan stats territorium. Eftersom dessa åtgärder ligger inom ramen för den föreslagna paragrafen kan 2 och 3 §§ ersättas av den nu föreslagna 2 §. Den nu föreslagna bestämmelsen innebär därför ingen inskränkning mot gällande rätt.

Genom uttrycket i enlighet med internationell rätt tydliggörs att de militära försvarsåtgärder som vidtas på svenskt territorium alltid måste vara förenliga med folkrättens regler (se prop. 2019/20:110 s. 24). Uttrycket används i såväl nuvarande 1–3 §§ lagen om operativt militärt samarbete och i 15 kap. 13 § regeringsformen som handlar om regeringens befogenhet att sätta in rikets försvarsmakt till rikets försvar. Detta bör komma till uttryck i lagen även om det kan anses vara en självklarhet att regeringens och andra myndigheters beslut ska vara rättsenliga (jfr prop. 2025/26:6 s. 44).

Bemyndigandet bör därmed formuleras på så sätt att regeringen ges befogenhet att besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium.

Det har i tidigare lagstiftningsärenden konstaterats att reglering i lag krävs för att en stödjande stats militära personal ska kunna tilldelas maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen som innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen (prop. 2019/20:110 s. 37). I den mån det saknas en lagreglering av sådana inskränkningar eller ingripanden kan bemyndigandet i 2 § lagen om operativt militärt samarbete alltså inte användas för att ge den utländska staten sådana befogenheter. I motsats till Göteborgs universitet och *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser regeringen inte att detta uttryckligen behöver framgå av bestämmelsen. Det kan i sammanhanget noteras att det i 3–5 §§ lagen om operativt militärt samarbete föreslås bestämmelser som ger regeringen respektive Försvarsmakten befogenhet att överlåta till utländska militära styrkor att vidta vissa åtgärder som innebär sådana inskränkningar och ingripanden (se vidare avsnitt 5.2 och 5.3).

En naturlig följd av det svenska Natomedlemskapet är att kollektiva försvarsåtgärder kan komma att vidtas från svenskt territorium i händelse av ett väpnat angrepp mot en allierad. En följd av detta kan bli att Sverige är att anse som part till den väpnade konflikten, även om det inte är svenska styrkor som agerar. Så kan t.ex. vara fallet om Sverige tillåter att allierade

styrkor riktar stridshandlingar mot angripande styrkor från svenskt territorium. Det nu aktuella förslaget innebär att regeringen, med tillämpning av det bemyndigande som nu föreslås, kan tillåta åtgärder som medför att Sverige kan anses vara part i en väpnad konflikt. Det ska dock framhållas att begreppen väpnad konflikt och väpnat angrepp inte är samma sak som begreppet krig i 15 kap. regeringsformen, som är internrättsligt. Att Sverige folkrättsligt sett anses vara part i en väpnad konflikt eller ha utsatts för ett väpnat angrepp kan men måste inte innebära att Sverige är i krig i den mening som avses i regeringsformen.

Flera remissinstanser, bl.a. Länsstyrelsen i Jämtlands län och *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, berör frågor om skadestånd och möjligheten för en skadelidande tredjeman att få ersättning. Som medlem i Nato har Sverige tillträtt statusavtalet Nato SOFA. Artikel VIII i Nato SOFA innehåller detaljerade bestämmelser om hur olika skadeståndsanspråk ska regleras, bl.a. regler om tredjemansskador. Enligt huvudregeln för sådana skador som uppkommit i samband med tjänsteutövning har en skadelidande tredjeman rätt att rikta sitt ersättningsanspråk mot svenska staten för skador som på svenskt territorium orsakats av en annan stat eller av en medlem ur en utländsk styrka eller en civil komponent. Sverige har sedan i sin tur rätt att få ersättning av den sändande staten på visst sätt som närmare framgår av avtalet. Den rättsliga grunden för att tredjeman ska kunna rikta denna typ av anspråk mot svenska staten finns i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering (se vidare propositionen Vissa rättigheter vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering, prop. 2004/05:7 s. 40–42 och prop. 2023/24:133 s. 51–53).

Enligt *Länsstyrelsen i Hallands län* och *Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen* behöver det förtydligas hur regeringen ställer sig till kärnvapen på svenskt territorium. Som regeringen tidigare uttalat förutsätts alla allierade stödja Natos gemensamma doktrin för avskräckning, inklusive den funktion kärnvapen har för alliansens avskräckning och försvar. Sverige ansökte, med brett stöd i riksdagen, om medlemskap i Nato utan förbehåll. Denna hållning står fast, men det finns på samma sätt som i övriga nordiska länder inte skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Det regeringen tidigare uttalat om kärnvapen gäller även fortsatt (se propositionen Totalförsvaret 2025–2030, prop. 2024/25:34 s. 39).

5.2 Upprätthållande av ordning och säkerhet

Regeringens förslag

Bestämmelsen i lagen om operativt militärt samarbete om att regeringen får besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen ska gälla viss amerikansk militär personal som upprätthåller ordningen inom styrkan, ska även gälla utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU.

Försvarsmakten får besluta att utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU som genomför militär

verksamhet för avskräckning och försvar, om det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, får bevaka vissa skyddsobjekt.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen ska även gälla utländsk militär personal som bevakar skyddsobjekt.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringen.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker, har inga invändningar mot förslaget eller avstår från att yttra sig.

Göteborgs universitet, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Polismyndigheten, Länsstyrelserna i Kronobergs, Skåne och Södermanlands län samt Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden) ser behov av tydliggörande när det gäller förslaget om utländska militära styrkors befogenhet att utöva våld och tvång vid upprätthållande av ordningen inom de egna styrkorna och användningen av sådan personal vid bevakning av skyddsobjekt. *Försvarets radioanstalt* föreslår att bestämmelsen kompletteras i vissa avseenden.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regleringen inom Nato

De rättsliga förutsättningarna för utländska styrkors verksamhet i Sverige regleras genom statusavtal. Sverige har den 2 augusti 2024 tillträtt Avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och sedan dess är det framför allt det avtalet som är tillämpligt statusavtal i förhållande till andra Natoallierade (se propositionen Sveriges tillträde till vissa Natoavtal, prop. 2023/24:133). Sverige har också 2014 ingått ett samförståndsavtal om värdlandsstöd med Nato (se propositionen Samförståndsavtal om värdlandsstöd, prop. 2015/16:152). Avtalen har införlivats i svensk rätt.

Skydd av styrkor regleras i samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato. Omfattande och effektivt skydd av styrkor ska planeras för Natos stationära högkvarter och all liknande militär verksamhet, och ska på lämpligt sätt beskrivas i operationsplaner och planeringsanvisningar för övningar eller tilläggsöverenskommelser. Skyddet ska ske i enlighet med Natos principer och förfaranden och på ett sätt som är förenligt med Nato SOFA. Under inga omständigheter ska det skydd av styrkor som tillhandahålls strida mot Nato SOFA eller lagarna i värdlandet. Värdlandet ska på lämpligt sätt informera det sändande landet och Natobefälhavaren om föreslagna åtgärder, begränsningar och restriktioner för skydd av styrkor. Varje sändande land ansvarar för att på lämpligt sätt identifiera och förse värdlandet och Natobefälhavaren med information om sina behov och begränsningar i fråga om skydd av styrkor. Utöver det ansvar i fråga om skydd av styrkor som anges i Natos principer och förfaranden för skydd av styrkor, ansvarar Natobefälhavaren för att samordna allt skydd

som behövs och tillhandahålls av värdlandet och det sändande landet för att skydda styrkorna.

Artikel VII punkten 10 a i Nato SOFA ger den sändande statens militärpolis rätt att utöva polisiär myndighet inom det egna förläggingsområdet, och att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen och säkerheten där. Utövandet av polisiär myndighet utanför förläggingsområdet får enligt avtalet ske enligt särskild överenskommelse med den mottagande staten och enbart i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen bland styrkornas medlemmar (artikel VII punkten 10 b).

Sverige är därutöver också part till avtal mellan Europeiska unionens medlemsstater om status för den militära och civila personal som utstationeras vid Europeiska unionens institutioner, för de högkvarter och de styrkor som kan komma att ställas till Europeiska unionens förfogande inom ramen för förberedande och genomförande av de insatser som avses i artikel 17.2 i Fördraget om Europeiska unionen, inbegripet övningar, samt för den militära och civila personal från medlemsstaterna som ställs till Europeiska unionens förfogande i detta sammanhang (EU SOFA). Av artikel 12 punkten 1 i avtalet framgår att förband, operativa enheter och organ som normalt består av militär eller civil personal ska ha rätt att enligt avtal med den mottagande staten upprätthålla ordningen i alla de läger, inrättningar, högkvarter eller andra anläggningar som uteslutande används av dem. Förbandens, de operativa enheternas och organens polis får vidta alla lämpliga åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet i anläggningarna. I artikel 12 punkten 2 regleras vidare att utanför anläggningarna ska den polis som avses i punkt 1 användas endast efter överenskommelse med den mottagande statens myndigheter och i samarbete med dessa, och endast i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla disciplin och ordning bland medlemmarna av förbanden, de operativa enheterna eller organen.

Den svenska regleringen av utländsk militärs befogenheter

Den svenska lagstiftning som reglerar befogenheter för utländsk militär personal i Sverige finns i lagen om operativt militärt samarbete. Innehållet i lagen har närmare redovisats i avsnitt 4.4.

I 4 § lagen om operativt militärt samarbete finns bestämmelser som bemyndigar Försvarsmakten att besluta att finsk eller amerikansk militär får anlitas för bevakning av vissa skyddsobjekt. För finsk och amerikansk personal gäller då vad som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen (2010:305) och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387). Det innebär att militär personal från Finland eller Amerikas förenta stater har getts relativt långtgående maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen.

Enligt 11 § första stycket skyddslagen får den som bevakar ett skyddsobjekt besluta om kroppsvisitation och undersökning av fordon, fartyg och luftfartyg, om det behövs för att bevakningsuppgiften ska kunna fullgöras eller för att söka efter föremål som kan tas i beslag enligt skyddslagen. Den som bevakar ett skyddsobjekt har enligt andra stycket även vissa befogenheter att ingripa mot obemannade farkoster. Av 12 § framgår att den som bevakar ett skyddsobjekt får avvisa, avlägsna eller, om en sådan åtgärd inte är tillräcklig, tillfälligt omhänderta en person inom eller invid

skyddsobjektet, om personen överträder något förbud som gäller på grund av beslut enligt skyddslagen, vägrar att på begäran lämna uppgift om namn, födelsetid eller hemvist eller lämnar uppgift om detta som skäligen kan antas vara oriktig, vägrar att underkasta sig kroppsvisitation, eller vägrar att finna sig i undersökning av fordon, fartyg eller luftfartyg. I 13 § anges att en skyddsvakt inom skyddsobjektet och i dess närhet har samma befogenhet som en polisman att gripa den som det finns skäl att an hålla för spioneri, sabotage, terroristbrott, grovt rån eller förberedelse till ett sådant brott samt att ta föremål som personen för med sig i beslag. Detta gäller också om den misstänkte är på flykt från skyddsobjektet. Enligt 14 § får den som bevakar ett skyddsobjekt ta föremål i beslag som skäligen kan antas ha betydelse för utredning av brott mot skyddslagen eller bli förverkade på grund av brott mot skyddslagen. Bestämmelsen i 15 § skyddslagen innehåller närmare regler om kroppsvisitation. I 16 § anges att protokoll ska föras över vissa ingripanden. Enligt 17 § ska ett tillfälligt omhändertagande, gripande eller beslag som har gjorts av en skyddsvakt genast anmälas till en polisman och beslagtagen egendom överlämnas till polismannen.

Frågor om tillåten våldsanvändning för skyddsvakter för att genomföra en åtgärd i enlighet med 11–17 §§ skyddslagen regleras inte i den lagen, utan i polislagen. Enligt 10 § första stycket polislagen får en polisman, i den utsträckning andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt, under vissa förutsättningar använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd. Detta gäller bl.a. när polismannen möts med våld eller hot om våld (punkt 1) eller när någon som ska häktas, an hållas eller annars med laga stöd berövas friheten försöker undkomma eller polismannen annars möts av motstånd när han ska verkställa ett sådant frihetsberövande (punkt 2). Bestämmelsen i 10 § första stycket reglerar även situationen när polismannen med laga stöd ska avvisa eller avlägsna någon från ett visst område eller utrymme eller verkställa eller biträda vid kroppsvisitation, kroppsbesiktning eller annan liknande åtgärd, vid beslag eller annat omhändertagande av egendom eller vid sådan husrannsakan som avses i rättegångsbalken (punkt 4). Våld mot person får då brukas endast om polismannen eller den som han biträder möts av motstånd (10 § andra stycket).

När det gäller de tjänsteåtgärder som är aktuella för skyddsvakter kan förenklat sägas att civila och militära skyddsvakter enligt polislagens bestämmelser kan ha rätt att bruka våld främst när de ska omhänderta eller avvisa någon samt genomföra kroppsvisitation eller beslag. Om det då är fråga om våld mot person krävs att skyddsvakten möts av motstånd. För militära skyddsvakter gäller därutöver att de har rätt att bruka våld när de möts av våld eller hot om våld. Skyddsvakter har däremot inte den rätt som polismän har att använda våld när det är fråga om att avvärja en straffbelagd handling eller en fara för liv, hälsa eller värdefull egendom eller för omfattande skada i miljön (punkt 3). Det kan dock anmärkas att det i ett sådant fall kan vara fråga om nöd, dvs. att fara hotar just liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse. Det är tillåtet att vidta handlingar för att avvärja en nödsituation så länge dessa inte är oförsvarliga.

Rätten för en sändande stat att vidta åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna samt för att medföljande militärpolis att utöva polisiär myndighet inom förlägningsområdet och liknande utrymmen

som styrkorna disponerar följer som framkommit ovan av Nato SOFA och av vedertagna principer för internationellt militärt samarbete och har inte ansetts kräva någon uttrycklig bestämmelse i lag (prop. 2023/24:141 s. 104). Däremot har det ansetts att rätten att ingripa utanför sådana områden som styrkorna disponerar, även om syftet enbart är att upprätthålla den egna ordningen, kräver en överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt regeringsformen och den särskilda beslutsordningen (se 10 kap. 6 § andra stycket och 8 § regeringsformen). En sådan rätt har införts för amerikansk personal enligt 3 a § lagen om operativt militärt samarbete. Regeringen har enligt den bestämmelsen getts möjlighet att besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen ska gälla även amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet, när det gäller åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna.

För annan utländsk militär personal som befinner sig i Sverige gäller, som för envar, att en gärning som någon begår i nödvärn eller i nöd är fri från ansvar. Beträffande nödvärn förutsätts, i de fall som nu närmast är av intresse, att det är fråga om ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom (24 kap. 1 § brottsbalken). Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse (24 kap. 4 § brottsbalken). I jämförelse med nödvärnsbestämmelsen ska särskilt noteras att regeln om nöd dels gäller redan vid fara, dels omfattar även offentliga intressen. För bestämmelserna om nödvärn och nöd krävs att en bedömning görs ur försvarlighetssynpunkt. Enligt nödvärnsbestämmelsen krävs att handlingen inte är uppenbart oförsvarlig och enligt nödbestämmelsen att handlingen inte är oförsvarlig (24 kap. 1 respektive 4 § brottsbalken). I dessa uttryck ligger förenklat att hänsyn ska tas bl.a. till farans eller angreppets beskaffenhet, våldsanvändningen och omständigheterna i övrigt. Vid bedömningen av angreppets beskaffenhet beaktas framför allt angriparens och den angripnes egenskaper, huruvida angreppet kom plötsligt eller oväntat samt de yttre omständigheter som angreppet sker under.

I Sverige får också den som har begått brott på vilket fängelse kan följa gripas av envar, dvs. vem som helst, om han eller hon påträffas på bar gärning eller flyende fot. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne ska skyndsamt överlämnas till närmaste polisman. Denna bestämmelse i 24 kap. 7 § rättegångsbalken om s.k. envarsgripande gäller även för utländsk militär personal som befinner sig i Sverige.

Utländska militära styrkors bevakning av skyddsobjekt

Som utgångspunkt gäller att rätten att utöva maktbefogenheter i Sverige ska fullgöras av svenska myndigheter. Det ligger dock i sakens natur att Sverige som medlem i Nato, en försvarsallians, har godtagit att allierade kan utföra uppgifter inom ramen för Natos kollektiva försvar i Sverige som normalt utförs av svenska myndigheter. För att möjliggöra ett ändamålsenligt samarbete med Nato och dess medlemsländer, eller i förekommande fall EU-länder, måste Sverige se till att det, när så är lämpligt, finns möjlighet för allierade militära styrkor att bidra till sitt eget skydd och bevakning vid operationer och andra militära aktiviteter i Sverige. Skydd och bevakning är också en förmåga som finns inbyggd hos flertalet militära

förband och en grundläggande uppgift som det finns inarbetade rutiner för. Det kan också vara så att ett utländskt förband har tillgång till förmågor för att upptäcka och hantera potentiella hot som Sverige inte kan erbjuda på den aktuella platsen (t.ex. för att upptäcka och oskadliggöra obemanningade farkoster). Det vore i ett sådant fall lämpligt att kunna använda det utländska förbandets förmågor.

Om svensk militär personal måste avdelas för bevakning av områden där utländska militära förband eller enheter bedriver verksamhet, blir den svenska personalen uppbounden i förhållande till andra uppgifter. Om det utländska förbandet eller enheten ändå har förmågan till skydd och bevakning är detta inte ett effektivt resursutnyttjande och kan innebära att svensk militär personal inte kan användas där den bäst behövs. Detta gäller särskilt vid större operationer som innefattar ett flertal utländska truppbidrag. Det kan därför även av detta skäl finnas skäl att, när så är lämpligt, ge allierad militär personal möjlighet att sköta sitt eget skydd och bevakning vid operationer och andra aktiviteter i Sverige.

Det är också viktigt och förväntat att Sverige tar sitt ansvar som värdland och lever upp till intentionerna i samförståndsavtalet om värdlandsstöd med Nato och Nato SOFA. Om Sverige är värdland är det alltså inte enbart ett svenskt beslut om och i vilken omfattning allierade förband eller enheter ska sköta sin egen bevakning. Vad som är lämpligt i det enskilda fallet kan påverkas av hur gällande insatsregler (rules of engagement, ROE) är utformade, vilken typ av operation eller annan aktivitet det handlar om och ifall det finns nationella undantag. Bevakningsuppgiften måste vara förenlig med de uppgifter som förbandet eller enheten har.

Det är vidare centralt att det sker en lämplighetsprövning innan utländsk militär personal ges en bevakningsuppgift som kan innebära myndighetsutövning mot svensk civilbefolkning. I många fall är det säkert oproblematiskt att så sker, medan det i andra fall, t.ex. i urbana miljöer, kan krävas större eftertanke. Detta utvecklas vidare i författningskommentaren.

För att regleringen ska vara effektiv bör Försvarsmakten bemyndigas att besluta att utländsk militär personal från Nato eller stater som är medlemmar i Nato eller EU får utföra bevakning. Genom 4 § lagen om operativt militärt samarbete har Försvarsmakten i dag den möjligheten när det gäller finsk och amerikansk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt. Som tidigare redogjorts för ges sådan personal därvid motsvarande befogenheter som svenska skyddsvakter har enligt skyddslagen. Detta bör även gälla utländsk militär personal från Nato eller stater som är medlemmar i Nato eller EU.

Göteborgs universitet framför att det kan övervägas om bemyndigandet borde förtydligas på så sätt att det direkt av lagtexten framgår att det rör sig om en överlåtelse av förvaltningsuppgift. Den föreslagna bestämmelsen har samma formulering som nu gällande bestämmelse och regeringen ser inget behov av att ytterligare förtydliga att det rör sig om en överlåtelse av förvaltningsuppgift.

Förslaget innebär, liksom tidigare, att befogenheten att utföra bevakningsuppgifter kopplas till ett särskilt skyddsobjekt. I 5 § skyddslagen finns bestämmelser om skyddsobjekt för huvudsakligen militära ändamål. Paragrafen redovisas närmare i avsnitt 5.5. De utländska militära styrkorna kan många gånger komma att befinna sig och bedriva militär verksamhet inom områden där också Försvarsmakten är etablerad, som

garnisonsområden eller övningsfält men också områden där Försvarsmakten har satts in, och som redan är eller kan beslutas bli skyddsobjekt enligt befintliga regler. Det kan också röra sig om byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut (se 5 § 1 och 3 skyddslagen). Av resursskäl kan utländska styrkor även behöva sättas in på platser där Försvarsmakten inte är etablerad. Även i en sådan situation bör det finnas möjlighet att besluta att det utländska förbandet får bevaka byggnader, andra anläggningar och områden där det bedrivs militär verksamhet. Det samma gäller när det är fråga om rörliga objekt som militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål samt militära fordonstransporter av vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering (5 § 6 enligt förslaget i skyddslagen). Sammanfattningsvis innebär regeringens förslag att utländska militära styrkor bör få anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 3, 4 och 6 skyddslagen enligt den nya föreslagna lydelsen av bestämmelsen (se avsnitt 5.5)

Det har tidigare redovisats vilka befogenheter enligt skyddslagen och polislagen som finsk och amerikansk militär personal som anlitas för bevakning enligt 4 § lagen om operativt militärt samarbete har. Ett effektivt skydd för den besökande militära styrkan förutsätter befogenheter att använda våld och tvång, inklusive med vapenmakt. Även om dessa befogenheter mot civilbefolkningen innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen har dessa i tidigare lagstiftningsärendet ansetts kunna motiveras (se prop. 2023/24:141 s. 103–115). Förslaget handlar om vem som ska kunna bevaka vissa skyddsobjekt och innebär därmed inte i sig inte en större risk för inskränkningar av enskildas fri- och rättigheter. Även Nato SOFA, i likhet med DCA-avtalet, innehåller bestämmelser om att sändande stats personal ska respektera lagstiftningen i den mottagande staten. Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning när det gäller den nu föreslagna bestämmelsen. Som *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* framhåller ska bevakningsuppgifterna och upprätthållande av ordning inom den egna styrkan ske i enlighet svensk lagstiftning, inklusive den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Försvarets radioanstalt föreslår att det i bestämmelsen läggs till ett stycke som tydliggör att Försvarsmakten, innan myndigheten beslutar om att utländsk militär personal får bevaka skyddsobjekt som innehas av en annan myndighet än Försvarsmakten, ska samråda med den berörda myndigheten. Regeringen delar Försvarets radioanstalts bedömning att det som ett led i den lämplighetsbedömning som Försvarsmakten ska göra krävs att samråd sker med berörda myndigheter när det är möjligt. Regeringen anser däremot inte att det bör framgå direkt av lagtexten utan att det räcker med ett förtydligande om detta i författningskommentaren. Försvarets radioanstalt efterfrågar även ett förtydligande om hur den föreslagna bestämmelsen förhåller sig till bevakningsansvaret i 22 § skyddslagen. Enligt 22 § skyddslagen är det den som äger eller nyttjar ett skyddsobjekt som

ansvarar för att objektet bevakas. I ett beslut om skyddsobjekt ska det anges vem som har detta ansvar. Den som ansvarar för att objektet bevakas har att organisera de närmare formerna för hur skyddet rent faktiskt ska upprätthållas. I detta ingår att anlita personal för bevakning samt instruera dessa för uppgiften. Detta påverkas inte av förslaget i 4 § lagen om operativt militärt stöd. Den föreslagna bestämmelsen reglerar under vilka förutsättningar Försvarsmakten, som stöd i sitt utförande av bevakningsuppgifter, får besluta att uppgifterna får utföras även av utländsk militär personal.

Eftersom USA och Finland är medlemmar i Nato kommer de att omfattas av den föreslagna lydelsen. Det finns därför inte någon anledning att särskilt nämna dessa länder i lagtexten.

Det saknas skäl att låta utländsk personal omfattas av de svenska reglerna om tystnadsplikt för skyddsvakter (se 29 § skyddslagen). Motsvarande bedömning har gjorts både avseende finsk och amerikansk militär personal (se prop. 2019/20:110 s. 56 och prop. 2023/24:141 s. 115).

Göteborgs universitet framför att bemyndigandet i kombination med Försvarsmaktens rätt att besluta om skyddsobjekt gör det svårt att överblicka i vilken utsträckning beslutanderätt kan komma att överlåtas och hur utövandet av sådan beslutanderätt kan påverka samhället. Detta kan enligt universitet vara problematiskt. Regeringen har förståelse för universitetets synpunkt men kan konstatera att utgångspunkten enligt Nato SOFA är att det är Sverige som ansvarar för skydd och bevakning. Dessutom begränsas Försvarsmaktens möjligheter att besluta om att utländsk militär personal ska utföra bevakningsuppgifter till situationer där det bedöms som lämpligt och förenligt med de uppgifter styrkan har. Därigenom anser regeringen att bemyndigandet inte blir mer långtgående än nödvändigt.

Bemyndigandet för Försvarsmakten att överlåta till militär personal från Nato, en stat som är medlem i Nato eller i EU att bevaka skyddsobjekt med samma befogenheter som skyddsvakter utgör ett bemyndigande att överlåta förvaltningsuppgift till de nämnda staterna enligt 10 kap. 8 § regeringsformen som innefattar myndighetsutövning. Det förutsätter att förvaltningsuppgiften överläts i enlighet med regeringsformens bestämmelser (jfr prop. 2023/24:141 s. 107).

Länsstyrelserna i Kronobergs län och Skåne län framför att länsstyrelser och kommuner bör hållas informerade om militära skyddsobjekt och om de bevakas av utländska soldater samt vilka inskränkningar som medföljer och den utländska militära personalens befogenheter. Även *Länsstyrelsen i Södermanlands län* framför att det är viktigt att alla aktörer har god förståelse för svenska normer, lagar och arbetssätt samt att det finns skriftliga beslut som dokumenterar när och vilka befogenheter som ges till utländsk militär samt att rutiner för tillsyn och ansvar är klart definierade. *Polismyndigheten* och *Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen* betonar vikten av att de militära styrkor som ges polisiära befogenheter ska utbildas om innebörden. Som regeringen konstaterat ska en lämplighetsprövning göras innan utländsk militär personal får tilldelas bevakningsuppgifter. Som utvecklas i författningskommentaren ska den utländska militära personalens kunskapsnivå om tillämplig svensk reglering och förmåga att kommunicera med allmänheten utgöra en del i den lämplighetsbedömning som ska göras. Därigenom säkerställs att den utländska militära personalen bör ha tillräckliga kunskaper innan den tilldelas en sådan uppgift. Det är därför Försvarsmaktens uppgift att se till att styrkor som ska utföra skydd och

bevakning är tillräckligt utbildade för att kunna utföra uppgiften. Regeringen ser inte skäl att införa några särskilda krav på Försvarsmakten att informera kommuner och länsstyrelser om bevakning av skyddsobjekt utöver de krav på information som finns i dag enligt 5 § skyddsförordningen om information innan ett skyddsobjekt beslutas.

Enligt Göteborgs universitet kan det övervägas om de föreslagna 3 och 4 §§ borde förtydligas på så sätt att det av lagtexten direkt framgår att det rör sig om en överlåtelse av beslutanderätt. De nu föreslagna bestämmelserna förekommer redan i lagen om operativt militärt samarbete och är utformade på samma sätt som övriga bestämmelser som reglerar överföring av förvaltningsuppgifter. Regeringen ser därför inget behov av att justera lagtexten.

Utländska militära styrkors rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom styrkan

Rätten för utländska militära styrkor att internt vidta åtgärder för att upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkorna samt för medföljande militärpolis att utöva polisiär myndighet utanför förlägningsområdet och liknande utrymmen som styrkorna disponerar, även om syftet är att upprätthålla den egna ordningen, har som nämnts ovan ansetts kräva överlåtelse av förvaltningsuppgift enligt regeringsformen och den särskilda beslutsordning som föreskrivs där (se 10 kap. 6 § andra stycket och 8 § regeringsformen jfr prop. 2023/24:141 s. 104).

I Nato SOFA finns bestämmelser som innebär att en särskild överenskommelse kan ingås med en sändande stat som, i den mån det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen bland styrkornas medlemmar, ger den sändande staten rätt att utöva polisiär myndighet utanför förlägningsområdet. Ett exempel på en sådan särskild överenskommelse är artikel 14 i DCA-avtalet som ger de amerikanska styrkorna rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna oavsett var i Sverige de befinner sig. Som framgår ovan har detta genomförts på så sätt att regeringen enligt 3 a § lagen om operativt militärt samarbete getts möjlighet att besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet, när det gäller åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna.

Eftersom även annan utländsk militär verksamhet kan äga rum utanför redan beslutade skyddsobjekt, t.ex. vid tillfälliga förlägningsområden, finns det skäl att anta att det finns ett behov av en sådan möjlighet för utländsk militär personal på motsvarande sätt som för amerikansk militär personal. Det bör därför finnas förutsättningar för regeringen att besluta om att ge en utländsk styrka rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordningen inom den utländska styrkan oavsett var i Sverige den befinner sig. Regeringen kan konstatera att det i samband med bestämmelsens införande underströks att befogenheterna avsåg ingripande mot medlemmar mot den egna styrkan, och inte innefattar ingripanden mot andra personer, t.ex. den svenska civilbefolkningen (prop. 2023/24:141 s. 104). Regeringen ser, till skillnad från Göteborgs universitet, inget behov av

ytterligare förtydliganden i lagtexten om att bestämmelsen inte avser befogenheter i förhållande till den svenska civilbefolkningen.

De befogenheter som kan komma i fråga för den utländska militära personalen från Nato, en stat som är medlem i Nato eller en stat som är medlem i EU vid upprätthållandet av ordningen inom den egna styrkan är de som stadgas i 13 § och 19 § första stycket polislagen. Detta motsvarar delvis de lagstadgade befogenheter som tillkommer en svensk ordningsvakt (jfr 29 § tredje stycket polislagen och prop. 2022/23:91 s. 57). I 13 § polislagen regleras förutsättningarna för avvisande, avlägsnande och tillfälligt omhändertagande av den som gör sig skyldig till ordningsstörning eller beter sig på ett sådant sätt att det finns fara för att han eller hon ska begå brott. Bestämmelsen ger lagstöd för användningen av avvisande och avlägsnande samtidigt som det uttryckligen klarläggs att vid ordningsstörning m.m. ska dessa mindre ingripande åtgärder ha företräde framför ett regelrätt omhändertagande. Bestämmelserna i 19 § första stycket polislagen reglerar rätten att göra kroppsvisitation i samband med att någon berövas friheten eller avlägsnas. Kroppsvisitation får ske i två fall. För det första får kroppsvisitation äga rum när sådan är nödvändig av säkerhetsskäl för att vapen eller andra farliga föremål ska kunna tas om hand. Kroppsvisitation får för det andra ske när det är nödvändigt för att identiteten hos den mot vilken ingripandet görs ska kunna fastställas. Genom hänvisningen till 10 § polislagen ges utländsk militär personal alltså rätt att använda våld när de möts av våld eller hot om våld eller när de utövar de befogenheter som följer av 13 § och 19 § första stycket polislagen i syfte att upprätthålla ordningen inom styrkan. Befogenheterna och rätten till våldsanvändning enligt de nämnda bestämmelserna bedöms vara tillräckliga för att de utländska styrkorna ska kunna upprätthålla disciplinen inom styrkorna även när de befinner sig utanför förläggningsområden eller annat område som de disponerar. Regeringen kan i sitt beslut om att de aktuella bestämmelserna i polislagen ska gälla ange de närmare förutsättningarna för utövandet av befogenheterna.

5.3 Befogenhet för Försvarsmakten att överlåta till utländsk militär personal att genomföra beslut om undanförsel och förstöring

Regeringens förslag

Försvarsmakten ska ha befogenhet att besluta att utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU och som ingår i en militär styrka som genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar får genomföra beslut om undanförsel och förstöring.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker, har inga invändningar mot förslaget eller avstår från att yttra sig.

Enligt *Försvärshögskolan* kan det övervägas om vissa beslut om undanförsel och förstöring ska delegeras till de civilområdesansvariga länsstyrelserna. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framhåller att länsstyrelsen har behov av information om genomförda beslut om undanförsel och förstöring.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Undanförsel och förstöring av egendom

Lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring är en fullmaktslag som är tillämplig om Sverige är i krig (1 §). Regeringen får även föreskriva att lagen ska vara tillämplig om Sverige är i krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som är hänförliga till att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara (2 §). Lagen medger att egendom undanförs eller förstörs i syfte att förhindra att egendomen faller i fiendens händer eller förstörs, och bygger på planläggning av och förberedelser för sådana åtgärder. Egendom som har betydelse för totalförsvaret och egendom av stor historisk eller kulturell betydelse får enligt lagen föras från den plats där den finns till en annan plats (undanförsel) för att förhindra att den till följd av krigshandlingar förstörs eller på annat sätt förloras (5 § första stycket). Även annan typ av egendom får föras undan, om det finns risk för att egendomen kan falla i en angriparens händer och underlätta dennes krigsansträngningar (5 § andra stycket). För de ändamål som sägs i 5 § får även föreskrivas eller i särskilt fall beslutas att egendomen inte får föras till en viss del av landet (6 §).

Om undanförsel inte kan anses vara en tillräcklig åtgärd eller inte rimligen kan genomföras, får egendomen förstöras, om det finns betydande risk för att egendomen kan falla i en angriparens händer och underlätta dennes krigsansträngningar (7 §). Det rör sig om fall där den aktuella egendomen antingen inte är flyttbar, t.ex. då det rör sig om vägar, broar och järnvägar, eller fall som visserligen rör flyttbar egendom men där omständigheterna är sådana att undanförsel inte kan ske, t.ex. med anledning av fiendens operationer eller tillgången på transportmedel. Även egendomens betydelse i förhållande till de resurser som krävs för undanförsel kan beaktas. Med förstöring avses åtgärder som gör att egendomen inte går att använda för avsett ändamål utan betydande reparationsinsatser (Proposition om undanförsel och förstöring, prop. 1992/93:78 s. 15).

Beslut om undanförsel respektive förstöring fattas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer och kommer till uttryck genom att ett föreläggande om att vidta åtgärden riktas mot den som äger eller innehar egendomen (8 § första stycket). Om det är lämpligare, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i stället besluta att egendomen ska föras undan eller förstöras av en statlig myndighet (8 § andra stycket). Det finns också bestämmelser om planläggning och andra förberedelser som behövs för att undanförsel eller förstöring ska kunna genomföras (11 §). Bestämmelser om rätt till ersättning för den som drabbas av ett beslut enligt lagen finns i 12–16 §§.

Närmare bestämmelser om bl.a. beslutsfattande myndigheter, planläggning och rätt till ersättning finns i förordningen (1993:243) om undanförsel och förstörelse. Varje beredskapsmyndighet enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap ska planlägga förstörelse av egendom som huvudsakligen används inom myndighetens verksamhetsområde. Försvarsmakten ska dock efter hörande av berörda myndigheter planlägga förstörelse av fasta installationer som huvudsakligen används för transportområdet. Myndigheten för civilt försvar ska samordna planläggningen utom när det gäller sådan egendom som Försvarsmakten har planläggningsansvaret för (9 §). Beslut om förstörelse meddelas i fråga om fasta installationer som huvudsakligen används för transportområdet av Försvarsmakten. Beslut om förstörelse i övrigt meddelas av länsstyrelsen inom det egna länet (12 §). Med fasta installationer på transportområdet avses bl.a. järnvägs-, luftfarts-, sjöfarts- eller väganläggningar. Om Sverige är i krig eller krigsfara får Försvarsmakten vidare, med hänsyn till vad militära operationer kräver, bestämma om genomförandet av beslutad undanförsel eller förstörelse (21 §). Detta gäller alltså även genomförande av sådana beslut som meddelats av andra myndigheter.

Genom 5 § lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete har det införts en möjlighet för Försvarsmakten att besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige med att möta ett väpnat angrepp i en situation när landet är i krig eller i krigsfara får genomföra beslut om undanförsel eller förstörelse enligt lagen om undanförsel och förstörelse (se prop. 2019/20:110 s. 69–72). Att genomföra sådana beslut utgör en förvaltningsuppgift som på samma sätt som uppgiften att bevaka skyddsobjekt enligt 10 kap. 8 § regeringsformen kräver beslut av riksdagen för att kunna överlåtas till en annan stat. Eftersom förvaltningsuppgiften innefattar myndighetsutövning krävs dessutom att de särskilda beslutsformer som följer av 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen tillämpas av riksdagen.

Utländsk militär personal bör kunna genomföra beslut om undanförsel och förstörelse

Genom Sveriges medlemskap i Nato kan det förväntas att fler länder än Finland är grupperade i landet, inom ramen för de försvarsplaner som omfattar Sverige, vid krig eller krigsfara eller annars när lagen om undanförsel och förstörelse kan vara tillämplig.

De skäl som finns för den nuvarande lagstiftningen, som ger Försvarsmakten möjlighet att besluta att finsk militär personal får genomföra beslut om undanförsel eller förstörelse, gör sig alltjämt gällande (se prop. 2019/20:110 s. 69–72). Det är viktigt att sådana beslut kan verkställas snabbt. Om inte allierade styrkor kan genomföra beslutade åtgärder innebär det att betydande svenska resurser kan komma att behöva avdelas för denna uppgift till områden där framför allt andra styrkor verkar. Om allierade styrkor vid behov i stället skulle kunna anlitas att genomföra beslutade åtgärder skulle det därmed frigöra svenska styrkor och öka effektiviteten i de gemensamma försvarsansträngningarna. Det skulle också öka handlingsfriheten för den befälhavare, svensk eller utsedd av Nato, som leder försvaret i det aktuella området.

Det föreslås att regeringen ska ha befogenhet att till Nato eller till från en stat som är medlem i den organisationen eller i EU överlåta sådana

förvaltningsuppgifter som kan fullgöras av Försvarsmakten. För att säkerställa att beslut kan fattas snabbt och verksamhetsnära bör Försvarsmakten bemyndigas att besluta att militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU får genomföra beslut om undanförsel och förstöring. Det ligger i sakens natur att lagen om undanförsel och förstöring måste vara tillämplig för att allierade styrkor ska kunna tas i anspråk för att genomföra dessa uppgifter.

I det tidigare lagstiftningsärendet, när lagen om operativt militärt samarbete infördes, gjorde regeringen bedömningen att det inte bör införas en möjlighet att besluta att finsk militär styrka som lämnar operativt militärt stöd får fatta beslut om förstöring enligt lagen om undanförsel och förstöring (prop. 2019/20:110 s. 71). Regeringen anförde att beslut om förstöring av fasta installationer på transportområdet, vilket är vad Försvarsmaktens bemyndigande avser, utgör ingripande åtgärder som kan få stora konsekvenser både för Sverige som stat och för enskilda. Regeringen pekade också på svårigheterna med att ge ett bemyndigande till en finsk militär styrka i det aktuella regelverket. Regeringens slutsats blev att beslut om undanförsel och förstöring av dessa skäl bör förbehållas svenska myndigheter. Dessa skäl har fortfarande aktualitet och förändras inte av den ändrade bestämmelse som föreslås. Beslut om undanförsel och förstöring enligt lagen om undanförsel och förstöring bör därför även framöver vara förbehållna svenska myndigheter.

Som *Länsstyrelsen Västra Götalands län* påpekar ska, om möjligt, berörda myndigheter höras innan beslut om förstöring fattas och länsstyrelsen i det län där egendomen finns underrättas om beslutet. Dessa krav riktas dock mot den beslutande myndigheten och inte mot den som verkställer beslutet.

Försvarshögskolan anser att det kan övervägas om vissa beslut ska kunna delegeras till civilområdesansvariga länsstyrelser, i syfte att avlasta regeringen. Regeringen bedömer att det inte finns förutsättningar att inom ramen för det aktuella lagstiftningsärendet ta ställning till frågan om delegering av vissa beslut.

5.4 Förstärkt straffrättsligt skydd för utländsk militär personal i vissa fall

Regeringens förslag

Utländsk militär personal som efter beslut av Försvarsmakten bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring ska omfattas av brottsbalkens bestämmelser om våld eller hot mot tjänsteman, angrepp mot tjänsteman, förolämpning mot tjänsteman och våldsam motstånd.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker, har inga invändningar mot förslaget eller avstår från att yttra sig.

Länsstyrelsen i Östergötlands län framför att det är viktigt att det är tydligt utrett vem som har ansvaret och därmed skadeståndsansvar vid verksamheter som bedrivs av utländska förband. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* vill se utförligare resonemang kring skadeståndsansvar. *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* påpekar att det kan finnas skäl att efter tid utvärdera ordningen att utländsk personal inte står under svenskt tjänsteansvar, eftersom utländsk personal kommer att ha befogenhet till myndighetsutövning och andra åtgärder som kan påverka det svenska samhället.

Skälen för regeringens förslag

Brottsbalken innehåller viss särskild reglering om brott som riktar sig mot allmän verksamhet. Straffbestämmelserna i 17 kap. brottsbalken ska skydda intresset av att det allmännas verksamhet ska kunna fortgå ostörd. Bestämmelserna ska därför utgöra ett skydd inte bara mot angrepp på eller hot mot en enskild person, utan också mot allmän verksamhet. Flera av bestämmelserna ger ett förstärkt straffrättsligt skydd mot gärningar som utgör brott även enligt andra bestämmelser. Ett brott enligt 17 kap. brottsbalken som kvalificerar ett brott enligt 3 eller 4 kap. brottsbalken anses regelmässigt vara allvarligare och mer straffvärt än motsvarande gärningar i dessa kapitel. Detta för att brottet har begåtts mot en tjänsteman med bäring på dennes myndighetsutövning. Det har att göra med att brotten är avsedda att omfatta både enskilda och allmänna skyddsintressen. När våld eller hot om brottslig gärning ingår som ett moment i sådan brottslighet sker således straffvärdebedömningen som utgångspunkt med beaktande av både allvaret i våldet eller hotet mot den enskilde och av det allmänna intresse som överträtts.

Brotten i 17 kap. brottsbalken anknyter i stor utsträckning till begreppet myndighetsutövning. Med myndighetsutövning avses generellt beslut och åtgärder som är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter gentemot enskilda. Det avser åtgärder som gäller bl.a. ingrepp i enskildas grundläggande frihet eller egendom. Det straffrättsliga skyddet avser våld eller hot mot tjänsteman (1 §), angrepp mot tjänsteman (2 §), förolämpning mot tjänsteman (3 §) och våldsamt motstånd (4 §). Det särskilda straffskyddet koordineras också med ett särskilt straffansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken för den som missbrukar sin ställning som utövare av myndighet (tjänstefel).

Finsk eller amerikansk militär personal som bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring i enlighet med lagen om operativt militärt samarbete utövar myndighet i Sverige. Det straffrättsliga skyddet respektive ansvaret gäller emellertid enbart svensk myndighetsutövning. För att i dessa fall ge den finska och amerikanska militära personalen ett förstärkt straffrättsligt skydd har det i 6 § lagen om operativt militärt samarbete införts en bestämmelse om att 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken är tillämpliga även för sådan personal när den på dessa sätt utövar myndighet i Sverige.

Till skillnad de nuvarande bestämmelserna i 4 och 5 §§ lagen om operativt militärt samarbete föreslås Försvarsmaktens beslutsbefogenhet utvidgas till att avse inte bara finsk eller amerikansk militär personal, utan även utländsk militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller i EU. Eftersom det fortfarande handlar om myndighetsutövning av samma slag finns det anledning att även låta den utländska militära personalen som fullgör sådana uppgifter omfattas av det förstärkta straffrättsliga skyddet i 17 kap. brottsbalken. Detta bör på motsvarande sätt som enligt nuvarande ordning göras genom hänvisning till de tillämpliga bestämmelserna i lagtext. Även det nya brottet förolämpning mot tjänsteman enligt 17 kap. 3 § brottsbalken bör omfattas av hänvisningen (om brottet förolämpning mot tjänsteman, se propositionen Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m., prop. 2024/25:141).

Befattningshavare vid en utländsk stat som anförtratts myndighetsutövande uppgift i Sverige enligt 10 kap. 8 § regeringsformen har inte ansetts omfattas av Riksdagens ombudsmäns eller Justitiekanslerns tillsyn utan särskild föreskrift om detta. Det har i tidigare lagstiftningsärenden inte ansetts finnas skäl att utsträcka tillsynsansvaret när det gäller utländska polismän eller tulltjänstemän som utövar myndighet i Sverige (se prop. 1999/2000:64 s. 113, prop. 2016/17:139 s. 70 och 71 och prop. 2019/20:38 s. 30 och 31). Regeringen gjorde motsvarande bedömning när det gällde finsk och amerikansk militär personal som lämnar stöd till Sverige enligt lagen om operativt militärt samarbete (se prop. 2023/24:141 s. 113). Det finns inte anledning att göra någon annan bedömning i fråga om militär personal från Nato eller en stat som är medlem i Nato eller EU, som efter beslut av Försvarsmakten bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring.

Om en utländsk fysisk eller juridisk person deltar vid militärt samarbete eller samarbete vid krishantering som Sverige bedriver med en annan stat eller internationell organisation och särskilda bestämmelser gäller för personens skadeståndsskyldighet enligt en internationell överenskommelse, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med personens tjänsteutövning under vistelsen och för vilken personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag (se lagen [2004:1006] om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering). Artikel VIII i Nato SOFA innehåller bestämmelser om skadestånd och hur det ska regleras. Artikel 18 i EU SOFA har i stort sett samma innehåll. Lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering utgör rättslig grund för att en skadelidande tredjeman ska kunna rikta skadeståndsanspråk mot staten. Det finns därmed ett skadeståndsrättsligt skydd mot skador som kan uppkomma genom sådan tjänsteutövning som utländsk militär personal kan komma att utöva mot enskild enligt de föreslagna bestämmelserna i lagen om operativt militärt samarbete. Regeringen bedömer att nuvarande lagstiftning om skadeståndsansvar är tydlig och ser inte något behov av ytterligare förtydliganden, som efterfrågats av *Länsstyrelsen i Östergötlands län* och *Länsstyrelsen i Jämtlands län*.

Enligt *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* kan det finnas skäl att efter tid utvärdera ordningen att utländsk personal inte står under svenskt tjänsteansvar, eftersom utländsk personal kommer att ha befogenhet till myndighetsutövning och andra åtgärder som kan påverka det

svenska samhället. Regeringen vill i sammanhanget erinra om att den frågan belystes inom ramen för Sveriges tillträde till det s.k. DCA-avtalet. När lagen om operativt militärt samarbete infördes omfattades finsk personal som utövade myndighet av reglerna om tjänstefel. I samband med tillträdet till DCA-avtalet uttalade regeringen att finsk och amerikansk personal som utövar myndighet enligt 5 och 6 §§ lagen om operativt militärt samarbete omfattas av artikel VII punkten 3 a.ii i Nato SOFA. Av artikeln följer att den sändande staten kommer att ha primär jurisdiktion för brott som skett i tjänsten, vilket brottet tjänstefel typiskt sett har gjort. Regeringen gjorde därför bedömningen att en bestämmelse om tjänstefel skulle få en mycket begränsad praktisk betydelse varför det saknades skäl att ha en sådan bestämmelse. Samma skäl gör sig gällande även i detta fall. Eftersom det därför inte är troligt att ett särskilt tjänstefelsansvar enligt 20 kap. 1 § brottsbalken kommer att bli verksamt föreslås inte att utländsk militär personal som efter beslut av Försvarsmakten bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring ska omfattas av svenskt tjänstefelsansvar. Regeringen ser därför inget behov av att nu planera för en översyn av förslaget.

5.5 Förenklade regler om militära skyddsobjekt

Regeringens förslag

Områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker, har inga invändningar mot förslaget eller avstår från att yttra sig.

Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden) framhåller att inte bara lagstiftningen i sig utan även tillämpningen av bestämmelserna behöver vara proportionerlig i varje enskilt fall och att det bör framgå av författningskommentaren till bestämmelsen. *Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen* anser att förslaget måste ses i ljuset av andra inskränkningar och därmed i en typ av samlad proportionalitetsanalys.

Skälen för regeringens förslag

Reglerna om skyddsobjekt

Bestämmelser om skyddsobjekt finns i skyddslagen. Lagen ger rättsliga förutsättningar för ett förstärkt skydd för vissa byggnader, anläggningar, områden och andra objekt – i lagen kallade skyddsobjekt – mot sabotage, terroristbrott, spioneri samt röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret, och grovt rån (1 §). Skyddslagen innehåller också bestämmelser om skydd för allmänheten mot skada som kan uppkomma till

följd av militär verksamhet (2 §). Innebörden av ett beslut om skyddsobjekt är att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet, vilket även omfattar tillträde med en obemannad farkost (7 § första stycket).

I 5 § finns bestämmelser om skyddsobjekt för huvudsakligen militära ändamål. Beslut om skyddsobjekt får fattas för byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut (5 § 1). Vidare framgår att områden där de nämnda myndigheterna tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa också får beslutas vara skyddsobjekt (5 § 2). Detta gäller också områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet (5 § 3).

Skyddslagens nuvarande regler om skyddsobjekt kan i flera fall tillämpas för utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige. Beslut om skyddsobjekt kan i sådana fall fattas för

- områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål (5 § 4),
- områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd (5 § 5),
- områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen om operativt militärt samarbete (5 § 6), och
- områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete (5 § 7).

Vidare kan vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret beslutas vara skyddsobjekt (5 § 8). Slutligen får även följande objekt beslutas vara skyddsobjekt: militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering (5 § 9). Den senare kategorin av skyddsobjekt skiljer från de övriga genom att de är rörliga.

När det råder höjd beredskap, eller under annan tid som regeringen beslutar om med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, finns det enligt 6 § skyddslagen även förutsättningar att besluta att som skyddsobjekt peka ut andra byggnader, anläggningar och områden än sådana som nämns i bl.a. 5 §, om de är av betydelse för totalförsvaret. Under samma förhållanden får lok och järnvägsagnar beslutas vara skyddsobjekt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta i frågor om skyddsobjekt (18 § första stycket). Regeringen har i 2 § skyddsförordningen (2010:523) delegerat till Försvarsmakten att besluta i frågor om skyddsobjekt när det gäller de flesta slags byggnader,

anläggningar, objekt och områden som anges i 5 § skyddslagen. Försvarsmakten får bl.a. besluta i frågor om sådana områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet enligt 5 § 4–6 skyddslagen.

Områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet bör kunna beslutas vara skyddsobjekt

I lagrådsremissen föreslås bl.a. att Försvarsmakten under vissa förutsättningar ska ha befogenhet att besluta att militär personal från en stat som är medlem i Nato eller i EU som ingår i en militär styrka som genomför operationer eller andra aktiviteter i Sverige ska få sköta eget skydd och bevakning (se avsnitt 5.2). Denna rätt har kopplats till att det finns ett beslutat skyddsobjekt. Även i sådana fall när Försvarsmakten inte är etablerad på den plats där den utländska styrkan bedriver militär verksamhet måste det därför finnas möjlighet att besluta ändamålsenliga skyddsobjekt. Det kan noteras att punkterna i 5 § skyddslagen successivt har blivit fler och på olika sätt försetts med begränsningar. Enligt regeringens mening finns det nu skäl att förenkla regleringen och göra den mer ändamålsenlig. Regeringen föreslår därför att punkterna 4–7 ersätts med en gemensam bestämmelse som inte innehåller den typ av avgränsningar som dessa punkter gör, utan är generell utformad. Områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet bör kunna beslutas vara skyddsobjekt. Någon inskränkning i förhållande till de tidigare möjligheterna att besluta om skyddsobjekt är inte avsedd. Enligt regeringens bedömning finns det ingen fara med en sådan utvidgning som ändringen innebär. Om en utländsk militär styrka bedriver beslutad militär verksamhet i Sverige bör, oaktat anledningen till detta, vid behov och efter föreskriven intresseavvägning områden som omfattas av verksamheten kunna beslutas vara skyddsobjekt. Den nya punkten bör även omfatta Natohögkvarter, som i dag omfattas av punkten 5 (se prop. 2015/16:152 s. 71 och 72).

Förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter

Inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter får enbart göras under vissa förutsättningar. En utvidgning av vad som kan beslutas vara skyddsobjekt kan innebära en inskränkning i den grundlagsfästa rörelsefriheten (2 kap. 8 § regeringsformen). Detta är en rättighet som också regleras i artikel 2 i tilläggsprotokoll 4 till Europakonventionen. Rörelsefriheten enligt regeringsformen får begränsas genom lag (2 kap. 20 § regeringsformen). Sådana begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem och inte heller sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar (2 kap. 21 § regeringsformen). Rörelsefriheten enligt Europakonventionen får också inskränkas under förutsättning att inskränkningen anges i lag och är nödvändig i ett demokratiskt samhälle av hänsyn till bl.a. statens säkerhet eller den allmänna säkerheten. Inskränkningar kan även göras inom vissa bestämda områden om de anges i lag och är försvarliga med hänsyn till det allmännas intresse i ett demokratiskt samhälle.

Enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen har var och en rätt att anskaffa uppgifter i vilket ämne som helst i syfte att

publicera eller låta publicera dem i medier som omfattas av dessa grundlagar (1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 10 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen). Detta benämns anskaffarfrihet. Det är emellertid möjligt att under vissa förutsättningar begränsa anskaffarfriheten genom föreskrifter i lag. Det gäller exempelvis föreskrifter om ansvar och ersättningsskyldighet för överträdelse av förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom vissa uppräknade objekt som är av betydelse för Sveriges totalförsvar, om förbudet behövs med hänsyn till intresset av ett förstärkt skydd mot allvarlig brottslighet eller mot röjande av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret, eller till intresset av att skydda allmänheten mot skada till följd av militär verksamhet (se 1 kap. 12 § 7 tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 18 § yttrandefrihetsgrundlagen). Ett tillträdesförbud enligt skyddslagen kan, genom ett särskilt beslut, förenas med ett förbud mot att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjektet (7 § andra stycket skyddslagen). När en utvidgning av vad som kan beslutas vara ett skyddsobjekt enligt skyddslagen övervägs bör det även beaktas att skyddslagens regler om avbildningsförbud kan medföra att fler objekt än tidigare kan förenas med ett avbildningsförbud.

De utvidgningar som nu föreslås är nödvändiga för att inom ramen för Natosamarbetet åstadkomma ett heltäckande skydd. Redan i dag finns, som redovisats inledningsvis i detta avsnitt, möjlighet att enligt skyddslagen i ett flertal fall besluta att byggnader, anläggningar och områden ska vara skyddsobjekt. Det gäller såväl områden där Försvarsmakten satts in och byggnader, anläggningar och områden som används av Försvarsmakten, som områden där en utländsk militär styrka bedriver övningar eller annan militär verksamhet. Likaså kan redan i dag militära fartyg och luftfartyg samt vissa fordon och fordonstransporter beslutas vara skyddsobjekt. De utvidgningar som nu föreslås framstår i praktiken som begränsade. Det förstärkta skyddet är av vikt för försvaret av Sverige inom ramen för Natos kollektiva försvar samt behovet av att skydda allmänheten mot skada till följd av militär verksamhet. I och med att de inskränkningar i rörelsefriheten som kan följa vid en utvidgning av skyddslagen är begränsade och görs mot bakgrund av ett tungt vägande intresse bedömer regeringen att det är fråga om proportionerliga inskränkningar som är godtagbara såväl utifrån regeringsformen som Europakonventionen. Regeringen bedömer att förslaget är motiverat och proportionerligt även med beaktande av dess påverkan på tryck- och yttrandefriheten.

Som *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* påpekar är det inte bara lagstiftningen i sig utan även tillämpningen av bestämmelserna som ska vara proportionerlig. Som tidigare gäller att beslutsmyndigheten ska fatta sina beslut inom ramen för de proportionalitetsavvägningar m.m. som följer av lagstiftningen i stort. Regeringen har som tidigare nämnts i 2 § skyddsförordningen delegerat till Försvarsmakten att besluta i frågor om skyddsobjekt när det gäller de flesta slags byggnader, anläggningar, objekt och områden som anges i 5 § skyddslagen. Försvarsmakten fattar som regel beslut i frågor om sådana områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet enligt skyddslagen. Den beslutande myndigheten har en skyldighet att se till att den enskildes rätt inte inskränks i onödan.

Följändringar i skyddslagen

Som en konsekvens av den vidgade tillämpning som den ändrade bestämmelsen i 4 § lagen om operativt militärt samarbete innebär bör begränsningen till finsk eller amerikansk militär personal i hänvisningsbestämmelsen i 9 § tredje stycket skyddslagen ersättas med utländsk militär personal.

5.6 Undantag från krav som ställs vid kamerabevakning

Regeringens förslag

Kamerabevakning som sker för att skydda ett område som är skyddsobjekt där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet och vissa rörliga militära skyddsobjekt ska vara undantagna från krav på att genomföra och dokumentera en intresseavvägning.

En utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering ska undantas från följande krav om styrkan bedriver kamerabevakning från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller om den behövs för att prova utrustning för sådan kamerabevakning:

- krav på att genomföra och dokumentera en intresseavvägning
- krav på att föra en förteckning
- krav på att ge upplysning om kamerabevakning och den rätt till information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Länsstyrelsen i Kalmar län* framhåller att regelverket behöver omhänderta att information som inhämtas av en utländsk militär styrka inte kan hanteras och sparas längre än vad som anses nödvändigt. *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* påpekar att även om kamerabevakning i sådana fall som omfattas av ändringen i stort sett kan vara befogad och proportionerlig enligt Europakonventionen så betyder inte det att den är befogad och proportionerlig i varje enskilt fall, och anser att Försvarsmakten bör verka för att kamerabevakning används på ett sätt som är rimligt och proportionerligt samt att upplysning ges om bevakningen när det är möjligt.

Skälen för regeringens förslag

Undantag från krav som ställs vid kamerabevakning vid skyddsobjekt

Det krävs inte längre tillstånd till kamerabevakning. Däremot gäller generellt att när en aktör utför en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, kollektivavtal eller beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning ska kamerabevakning få bedrivas, om bevakningen är nödvändig för att utföra uppgiften och intresset av bevakningen väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad (7 § kamerabevakningslagen). Från kravet på att tillämpa intresseavvägningen finns vissa undantag (11–13 §§ kamerabevakningslagen).

Den kamerabevakning som tidigare var undantagen tillståndsplikt är nu i stället undantagen kravet på att tillämpa intresseavvägningen (se prop. 2024/25:93 s. 60). Sådan bevakning som omfattas av undantagen får alltså bedrivas utan att det prövas om intresset av bevakningen väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad. På motsvarande vis som vid införandet av undantag från tillståndsplikten har lagstiftaren på förhand gjort bedömningen att bevakningsintresset väger tyngre än integritetsintresset (jfr t.ex. prop. 2012/13:115 s 55 och prop. 2017/18:231 s 92).

Ett undantag från kraven på att göra en intresseavvägning och dokumentation är kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 5 § 1–5 skyddslagen har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet (11 § 1 kamerabevakningslagen). Det innebär att områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet omfattas av undantaget.

När skyddsobjektsgrunderna i 5 § 6 och 7 skyddslagen infördes berördes inte frågan om undantag från kamerabevakningslagen (jfr prop. 2019/20:110 s. 44, 78 och 79, prop. 2021/22:246 s. 17 samt prop. 2023/24:141 s. 107–110). I samband med att det infördes en utvidgning av undantaget för kamerabevakning av skyddsobjekt, genom att områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd lades till, konstaterade regeringen att det finns ett ökat behov av kamerabevakning i samhället på vissa strategiska platser (propositionen Ny kamerabevakningslag, prop. 2017/18:231 s. 79). Motivet för utvidgningen var att intresset av övervakning av dessa objekt får anses väga tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad.

Motsvarande gör sig gällande i fråga om de bestämmelser i skyddslagen som här föreslås inkluderas i undantagen i kamerabevakningslagen. Det framstår som ändamålsenligt att undantagen för skyddsobjekt utvidgas till att även avse sådana områden som i dag omfattas av nuvarande punkterna 6 och 7 i skyddslagen och som enligt förslaget i avsnitt 5.5 kommer omfattas av den föreslagna nya punkten 4. Att låta undantaget omfatta denna punkt innebär en begränsad utvidgning av undantagsmöjligheterna. Genom att ändra hänvisningen i 11 § 1 kamerabevakningslagen till att i enlighet med den föreslagna numreringen avse 5 § 1–4 skyddslagen beaktas ändringarna i skyddslagen. Motsvarande gör sig gällande även i fråga om de tillägg i uppräkningsdelen av skyddsobjekt för militära fartyg och

luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och vissa militära transporter som här föreslås omfattas av bestämmelsen i 11 § 1 kamerabevakningslagen och som därmed även inkluderas av undantagen i kamerabevakningslagen. Därför bör även nya föreslagna 5 § 6 skyddslagen omfattas av hänvisningen.

Enligt 15 § kamerabevakningslagen ska upplysning om kamerabevakning lämnas genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt. Om ljud kan avlyssnas eller tas upp vid bevakningen, ska en särskild upplysning lämnas om detta. I 16 § första stycket 1 kamerabevakningslagen regleras undantag från krav på upplysning om kamerabevakning och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär i dessa fall. Undantaget omfattar bl.a. skyddsobjekt enligt 5 § 1–5 skyddslagen och grundar sig framför allt i den nationella säkerheten. Det har tidigare uttalats att då det rör sig om bevakning av objekt som är av betydelse för försvaret skulle ett absolut upplysningskrav på ett olyckligt sätt fästa uppmärksamhet på sådana betydelsefulla anläggningar och platser (jfr prop. 2017/18:231 s. 93). Enligt regeringens mening gör sig samma skäl även gällande i förhållande till skyddsobjekt enligt nuvarande 5 § 6 och 7 skyddslagen och som enligt förslaget i avsnitt 5.5 kommer omfattas av den föreslagna nya punkten 4.

Det är även ändamålsenligt att rörliga militära skyddsobjekt, som militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och vissa militära transporter, omfattas av bestämmelsen i 16 § första stycket 1 kamerabevakningslagen. Det finns enligt regeringens bedömning ett starkt intresse av att det i dessa situationer inte ställs krav på att information ges om att kamerabevakning sker. Om dessa krav ställdes skulle det kunna leda till att uppmärksamheten fästs på sådana objekt på ett sätt som inte är lämpligt eftersom det riskerar att försvåra den militära verksamheten. Uppgifter om den aktuella övervakningen omfattas även i vissa fall av försvarssekretess (jfr propositionen En ny kameraövervakningslag, prop. 2012/13:115 s. 55). Därför bör även nya föreslagna 5 § 6 skyddslagen omfattas av hänvisningen.

Det är visserligen viktigt, som *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* framför, att tillämpningen av bestämmelserna är befogad och proportionerlig i varje enskilt fall. De situationer som föreslås omfattas av undantag framgår av bestämmelserna. Enligt regeringen är denna reglering tillräcklig och regeringen ser inte möjlighet att i detta avseende ställa krav på Försvarsmakten om att agera på visst vis. Med anledning av *Länsstyrelsen i Kalmar läns* kommentar om att regelverket bör ses över i visst avseende konstaterar regeringen att förslaget innebär en begränsad utvidgning av gällande undantag och inte att någon ny bestämmelse införs. Det finns inte anledning att anta att kamerabevakning som inte är nödvändig kommer att ske. Enligt regeringen finns det inte anledning att införa nya bestämmelser.

Kamerabevakning från militära fordon, fartyg eller luftfartyg

I samband med att Försvarsmakten utför sina uppgifter förekommer det att utrustning för bildupptagning används. Ofta är det fråga om bildupptagning som sker med kameror monterade i och på Försvarsmaktens fordon, fartyg och luftfartyg och som vanligtvis utgör en integrerad del av dessa.

Motsvarande gäller för gästande stridskrafter. Kamerorna används bl.a. i syfte att underlätta vid framförandet av fordonet, fartyget eller luftfartyget eller för att säkerställa att skottfältet är fritt. För att utrustningen ska kunna användas på ett säkert och effektivt sätt i militär verksamhet måste den utprovas och användas i samband med övningar (prop. 2012/13:115 s. 54 och 55). Kamerabevakning som Försvarsmakten bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär insats eller militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning är undantagen från kravet att göra en intresseavvägning och föra en förteckning över pågående bevakning (11 § första stycket 2 kamerabevakningslagen). Vid införandet av undantaget från kravet på att tillämpa intresseavvägningen har lagstiftaren på förhand gjort bedömningen att bevakningsintresset väger tyngre än integritetsintresset (jfr prop. 2024/25:93 s. 60).

På motsvarande sätt som gäller för Försvarsmakten finns det ett starkt intresse av att allierade staters stridskrafter som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering kan använda kamerautrustning i sin verksamhet. Syftet med användningen av utrustningen är inte att bedriva kamerabevakning av enskilda, men detta kan ibland bli en bieffekt (jfr prop. 2012/13:115 s. 55). Motivet för undantaget från tillståndsplikt för vissa skyddsobjekt är att intresset av övervakning av dessa objekt får anses väga tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad (se t.ex. prop. 2018/19:127 s. 44). Motsvarande gör sig gällande även i fråga om det tillägg i bestämmelsen som här föreslås och som därmed även inkluderas av undantagen i kamerabevakningslagen.

Att begreppet militär verksamhet föreslås användas i stället för uttrycken militär insats eller militär övning innebär vidare att tillämpningsområdet för undantaget utvidgas. Även sådan militär verksamhet som avser annat än insats och övning ryms inom den föreslagna lydelsen. En utvidgning av bestämmelsen är nödvändig för att fler typer av militära aktiviteter, som exempelvis skarpa militära operationer, kan behöva vidtas från svenskt territorium inom ramen för avskräckning och försvar (jfr avsnitt 5.1). Sådana situationer omfattas inte med säkerhet av uttrycken militär insats eller militär övning. Utrustningen för bildupptagning ofta är en integrerad del i bl.a. militära fordon, fartyg och luftfartyg. Sådana kameror är inte avsedda för övervakning av enskilda personer. Syftet kan t.ex. vara att upptäcka fientliga stridskrafter, att underlätta vid framförandet av fordonet, fartyget eller luftfartyget eller för att säkerställa att skottfältet är fritt. Det finns enligt regeringens bedömning ett starkt intresse av att det även i sådana situationer inte ställs krav på att en intresseavvägning görs och dokumenteras. Om dessa krav ställdes skulle det avsevärt kunna försvåra den militära verksamheten bl.a. eftersom beslut om att genomföra militära aktiviteter kan fattas med mycket kort varsel. Även i fråga om förslaget att använda begreppet militär verksamhet gör regeringen bedömningen att intresset av övervakning av i sådana situationer får anses väga tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad.

Sammanfattningsvis bör det införas ett undantag i 11 § 2 kamerabevakningslagen för sådan kamerabevakning som en utländsk militär styrka bedriver, och uttrycken militär insats och militär övning bytas ut till uttrycket militär verksamhet.

Enligt 15 § kamerabevakningslagen ska upplysning om kamerabevakning lämnas genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt. Det finns dock undantag från kravet på upplysning om kamerabevakning och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär i dessa fall (16 § första stycket 2 kamerabevakningslagen). Undantaget omfattar bl.a. kamerabevakning som bedrivs av Försvarsmakten från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär insats eller militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning. Kamerabevakningslagens nuvarande undantag från upplysningsplikten för viss övervakning som bedrivs av Försvarsmakten från fordon, fartyg eller luftfartyg har motiverats dels av att uppgifter om sådan övervakning ofta omfattas av försvarssekretess, dels av att det sällan är praktiskt möjligt att upplysa om sådan övervakning (prop. 2012/13:115 s. 55). I och med att regeringen föreslår att undantaget i 11 § 2 ska utvidgas till militär verksamhet anser regeringen att samma ändring bör göras i 16 § första stycket 2. Samma skäl som motiverade att undanta militära insatser och övningar gör sig gällande vid kamerabevakning som bedrivs vid militär verksamhet. Vidare anser regeringen att samma skäl även gör sig gällande när allierade stater bedriver sådan verksamhet.

Det bör införas ett undantag från upplysnings- och informationsplikten för kamerabevakning som en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan kamerabevakning i 16 § första stycket 2 kamerabevakningslagen.

5.7 Utförsel av krigsmateriel till Nato eller en stat som är medlem i Nato

Regeringens förslag

Bemyndigandet i lagen om krigsmateriel, som medger regeringen att i vissa fall föreskriva om undantag från kravet på tillstånd för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till EES-länder och Amerikas förenta stater, ska utvidgas till att även gälla för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till Nato eller en stat som är medlem i Nato.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen* anser att förslaget riskerar att urholka och i praktiken underminera den svenska krigsmateriel-lagstiftningen. *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* föreslår att det ska finnas en säkerhetsventil av något slag som gör det möjligt

för regeringen att stoppa utförsel och tekniskt bistånd när sådan export skulle kunna strida mot Sveriges internationella förpliktelser. *Tullverket* framhåller att det vid utförsel av krigsmateriel alltså finns en anmälningsskyldighet till Tullverket enligt inregränslagen (1996:701).

Skälen för regeringens förslag

Den rättsliga regleringen

Det svenska exportkontrollregelverket för krigsmateriel består framför allt av lagen (1992:1300) om krigsmateriel, förordningen (1992:1303) om krigsmateriel samt de principer och riktlinjer för utförsel och annan utlandssamverkan som har beslutats av regeringen och som har lagts fram i propositioner till riksdagen. Riktlinjerna formulerades 1956 med uppdateringar 1971, 1992 och 2018. Sverige är även bundet av EU:s gemensamma regler om krigsmaterielexport och FN:s vapenhandelsfördrag (Arms Trade Treaty, ATT). Krigsmateriel är materiel som är utformad för militärt bruk och delas in i krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Tekniskt bistånd är tekniskt stöd till krigsmateriel och omfattas sedan 2012 av exportkontrollreglerna. Vad som utgör krigsmateriel och tekniskt bistånd framgår av bilagan till förordningen om krigsmateriel, den s.k. krigsmateriel-förteckningen.

Av lagen om krigsmateriel följer att verksamhet som rör tillverkning, tillhandahållande eller utförsel av krigsmateriel kräver tillstånd (3, 4 och 6 §§). Den som har tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel står under tillsyn av Inspektionen för strategiska produkter (18 §). Tillståndshavare är även skyldiga att lämna vissa uppgifter, redovisningar och deklarationer till Inspektionen för strategiska produkter (19 och 20 §§). Den som inte fullgör sina skyldigheter enligt regelverket kan påföras en sanktionsavgift eller i vissa fall göra sig skyldig till brott (25–27 och 31 §§). Ansvarsbestämmelser om otillåten utförsel av krigsmateriel finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling (24 §).

Regeringen har förklarat att ett Natomedlemskap kommer att förändra förutsättningarna för krigsmaterielexport inom vårt nationella regelverk (se t.ex. propositionen Sveriges medlemskap i Nato, prop. 2022/23:74 s. 42 och 46). Regeringen har i en lagrådsremiss den 26 februari 2026 lagt fram vissa förslag som syftar till att omhänderta förändrade förutsättningar till följd av Sveriges Natomedlemskap och att åstadkomma ett mer ändamålsenligt regelverk för export av krigsmateriel (se lagrådsremissen Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel).

Av 6 § första stycket lagen om krigsmateriel framgår bl.a. att krigsmateriel inte får föras ut ur landet och att tekniskt bistånd inte får lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av den lagen eller annan författning. Regeringen får enligt 6 § andra stycket meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater. Regeringens föreskrifträtt är begränsad till de situationer som omfattas av de sex punkter som finns uppräknade i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel, nämligen om

1. det är fråga om transitering,

2. den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

I 4 a § förordningen om krigsmateriel finns bestämmelser om undantag från kraven i lagen bl.a. i fall när det är fråga om transitering genom Sverige. Undantag gäller vidare i fall när Försvarsmakten för ut materielen eller det tekniska biståndet för att det ska användas i enlighet med beslut enligt 1 a § lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete och materielen därefter ska återinföras i den utsträckning den inte förbrukas. Ytterligare ett exempel på undantag är när en myndighet i ett EES-land eller Amerikas förenta stater för ut materielen eller det tekniska biståndet om utförseln genomförs av en myndighet i det land som har fört in materielen eller det tekniska biståndet till Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Regeringen har också genomfört vissa undantag inom ramen för polis- och tullsamarbetet inom EU/EES. Endast delar av bemyndigandet i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel har därmed hittills använts.

Behov av utvidgade undantagsmöjligheter

Den nuvarande regleringen i 6 § andra stycket lagen om krigsmateriel innebär att regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater. Det innebär alltså att regeringen saknar möjlighet att föreskriva om undantag när det gäller Nato som organisation och Natoländer utanför EES, förutom för Amerikas förenta stater. Undantaget utökades 2024 till att även omfatta Amerikas förenta stater. Regeringen uttalade då att detta var tillräckligt för att uppfylla DCA-avtalet, men att regeringen avsåg att återkomma till frågan om Natomedlemskapets påverkan på exportkontrollen (prop. 2023/24:141 s. 171).

Att göra åtskillnad mellan Natoländerna så att bara vissa omfattas av föreskriftsrätten, och i förlängningen genomföra undantag från utförselförbudet, är enligt regeringens mening inte ändamålsenligt när Sverige är medlem i Nato. Det sänder oönskade signaler till de Natoländer som inte omfattas av undantaget. Även Nato som organisation bör omfattas av bestämmelsen. I motsats till *Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen* och *Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden)* anser regeringen, med hänsyn till de begränsade möjligheter som finns enligt bestämmelsen

att meddela föreskrifter om undantag, att förslaget inte får sådan påverkan som remissinstanserna befarar.

En konsekvens av att samtliga Natoländer kommer att omfattas av undantagsbestämmelsen är att det saknas skäl att särskilt nämna Amerikas förenta stater i bestämmelsen.

För vissa varor gäller anmälningsskyldighet när de förs över gränser inom EU. I inregränslagen (1996:701) finns bestämmelser om anmälningsskyldighet för vissa uppräknade varor vid införsel eller utförsel över Sveriges gräns mot ett annat land inom EU. Detta följer av 2 och 3 §§. Vissa undantag från anmälningsskyldighet finns i 3 § andra stycket. Som *Tullverket* påpekar kan det finnas anledning att överväga en ändring i inregränslagen som tar sikte på undantag från den generella anmälningsskyldigheten vid internationella militära samarbeten för att underlätta den militära rörligheten. Det är inte möjligt att hantera förslaget inom ramen för detta lagstiftningsärende. Regeringen kan dock komma att återkomma till frågan.

Förtydligande av föreskrifträtten

När det i bestämmelsen talas om att regeringens föreskrifträtt omfattar situationen att krigsmateriel förs ut till eller tekniskt bistånd lämnas till ett EES-land eller Amerikas förenta stater råder det viss osäkerhet om det som avses är de angivna länders territorium, alltså om utförseln måste ske rent fysiskt till ett EES-land eller Amerikas förenta stater eller om den snarare är en organisatorisk begränsning, dvs. utförseln ska ske till en enhet som hör till ett EES-land eller Amerikas förenta stater. Frågan har inte berörts i tidigare lagstiftningsarbeten. Som framförs i promemorian framstår det som att den mest ändamålsenliga tolkningen är att det avgörande för regeringens föreskrifträtt bör vara den juridiska mottagaren och inte att materielen förs till de angivna ländernas territorium. För att tydliggöra detta föreslår regeringen att begreppet land ska bytas ut mot stat i bestämmelsen.

5.8 Utökade möjligheter att meddela föreskrifter enligt vapenlagen

Regeringens förslag

Regeringen får meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehåller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Tullverket* bedömer att förslaget även behöver förhålla sig till den generella anmälningsskyldigheten enligt inregränslagen (1996:701) för dessa varor och framhåller att även tullformalityter i förhållande till tredjeländ behövs utvecklas närmare i den fortsatta lagstiftningsprocessen för att ge en helhetsbild av utmaningarna för den militära rörligheten.

Skälen för regeringens förslag

Tillträdesförordningen (1992:118) innehåller bestämmelser om utländska styrkors tillträde till svenskt territorium. I de flesta fall krävs tillstånd för tillträde till svenskt territorium av utländska statsfartyg, utländska statsluftfartyg och utländska militära fordon (3 och 4 §§). Utgångspunkten är att det är regeringen som fattar beslut om tillträde (se vidare avsnitt 4.3). Regeringen har dock delegerat rätten att fatta vissa sådana beslut till Försvarsmakten (5 och 6 §§ tillträdesförordningen). Beslut om tillträde behöver inte vara begränsade till det enskilda fallet. Regeringen medger i dag tillträde till svenskt territorium för viss varaktig verksamhet, t.ex. inom ramen för samarbete med länder som är medlemmar i EU eller Nato och nordiskt samarbete. Inom ramen för dessa samarbeten har regeringen fattat tillträdesbeslut som gäller för viss period.

Av 2 kap. 1 § vapenlagen (1996:67) framgår bl.a. att det krävs tillstånd för att inneha skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin och att föra in detta till Sverige. I 2 a kap. 7 § vapenlagen finns bestämmelser om att den som för in vapen eller vapendelar till Sverige från en stat utanför Europeiska unionen senast inom en månad efter införseln ska se till att föremålet är märkt på ett visst angivet sätt. Märkningen ska visa att föremålet har förts in till Sverige och året för införseln. Kravet på märkning gäller inte för den som tillfälligt, under högst tre månader från dagen för införseln, för in vapen till Sverige för bl.a. resa genom landet eller användning av företrädare för en annan stats myndighet vid tillfällig tjänstgöring i Sverige.

I 11 kap. 3 § vapenlagen ges regeringen befogenhet att i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. Bakgrunden till bestämmelsen är att det vid internationellt samarbete av sådant slag är önskvärt att all materiel, inklusive skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin, utan onödiga tullformalityter och tillstånd kan föras mellan de länder som deltar i samarbetet (jfr propositionen En ny vapenlag, prop. 1995/96:52 s. 88 och prop. 2021/22:46 s. 39). Av bestämmelsen i 11 kap. 3 § vapenlagen framgår att regeringen får ge samma beslutanderätt till Försvarsmakten. Detta har också gjorts i bestämmelsen i 4 kap. 7 § vapenförordningen (1996:70), som infördes 2020. I samband med ändringen av 11 kap. 3 § vapenlagen förtydligades att paragrafen avser beslut i enskilda fall, dvs. att det är fråga om förvaltningsbeslut. Regeringen föreslår i propositionen En ny vapenlag (prop. 2025/26:141) att den nuvarande vapenlagen (1996:67) ska ersättas av en ny vapenlag, och att de ovan nämnda bestämmelserna ska föras över

till den nya lagen. Bestämmelsen i 11 kap. 3 § överförs till 20 kap. 3 §. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Artikel VI i Nato SOFA anger att besökande militära förband i värdlandet har rätt att inneha och bära vapen under förutsättning att det överensstämmer med deras order.

För att effektivt kunna bistå varandra behöver medlemmar i Nato underlätta tillträde till och närvaro på varandras territorium. Det kollektiva försvarsåtagandet stärker Sveriges säkerhet. Mot bakgrund av detta och av den rätt som besökande militära förband har att inneha och bära vapen i enlighet med Nato SOFA framstår den nuvarande regleringen med beslut i enskilda fall inte som ändamålsenlig. Det bör därutöver införas en bestämmelse med innebörden att regeringen får meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i fråga om skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering. En sådan bestämmelse kan lämpligen placeras i vapenlagen. Genom en sådan bestämmelse har regeringen möjlighet att meddela undantag t.ex. för medlemmar i Nato som befinner sig i Sverige inom ramen för Nato SOFA. En sådan ändring innebär att Försvarsmakten får en minskad administration och står i bättre samklang med åtaganden enligt Sveriges internationella åtaganden.

Tullverket framhåller att förslaget tar sikte på att underlätta för utländska militära styrkor att verka i Sverige och anser att tullformaliteter både vid införsel från annat EU-land eller ett tredjeland även bör beaktas för att förslaget ska kunna ge största möjliga effekt ur ett helhetsperspektiv. Som regeringen framför i avsnitt 5.7 kan regeringen komma att återkomma till frågan om undantag från tullformaliteter i form av anmälningsskyldigheten vid internationella militära samarbeten. Det kan också noteras att det inom EU pågår ett arbete med att ta fram en ny EU-förordning som syftar till att underlätta den militära rörligheten inom unionen och över dess yttre gränser. Regeringen avser att återkomma i den frågan.

Rätten att bära vapen är inte uttryckligen reglerad i lagstiftningen, inte heller för Försvarsmaktens personal. Det får därvid förutsättas att såväl svensk som utländsk personal har rätt att bära vapen om deras tjänsteuppgifter kräver det, t.ex. för att fullgöra en bevakningsuppgift (jfr 29 § polislagen [1984:387]). Det finns även ett utrymme för militär personal att bära vapen för att mer allmänt säkra sina egen eller styrkornas säkerhet. Möjligheten att i sådana fall använda vapnet torde vara begränsat till situationer där det föreligger rätt till nödvärn eller nöd och det i övrigt är förvarligt och proportionerligt.

5.9 Utländsk militär ska få möjlighet att inneha störsändare

Regeringens förslag

Förutom regeringen ska även den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om förbud mot att inneha vissa elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är

avsedda att sända radiovågor. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska vidare få meddela föreskrifter om undantag från förbudet.

Straffbestämmelsen i lagen om elektronisk kommunikation om förbud mot att inneha vissa elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor, ska endast omfatta överträdelser av föreskrifter meddelade av regeringen.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Post- och telestyrelsen* anser att det inte finns något behov av ändringen i föreskriftsrätten i lagen om elektronisk kommunikation och bedömer att förslaget i den delen öppnar upp för att ytterligare aktörer undantas från förbudet att inneha och använda störsändare, vilket ska undvikas på grund av den stora risken för störningar på samhällsviktig kommunikation. *Försvarets radioanstalt* framhåller, med hänsyn till att användning av störsändare kan få konsekvenser för signalmiljön i Sverige och därmed för myndighetens verksamhet, att Försvarmakten bör ges föreskriftsrätt att bestämma förutsättningarna för utländska militära styrkors användning av störsändare.

Skälen för regeringens förslag

En militär styrka har typiskt sett en inbyggd kapacitet att kunna sköta sitt eget skydd och bevakning. Tillgång till effektivt skydd är nämligen ofta en förutsättning för att en militär enhet ska kunna utföra sina uppgifter. För att mer omfattande operativa militära samarbeten ska fungera på ett effektivt sätt bör det finnas förutsättningar för att en utländsk militär styrka ska kunna omhänderta sitt behov av skydd.

Den utländska militära personalen har de befogenheter som följer av de straffrättsliga ansvarsfrihetsgrunderna om användande av våld och tvång i nödvärnssituationer och vid nöd (24 kap. brottsbalken). Ett effektivt skydd förutsätter befogenheter att använda våld och tvång, inklusive vapenmakt. I händelse av väpnad konflikt regleras parternas våldsanvändning i den internationella humanitära rätten och någon närmare reglering av dessa befogenheter i svensk rätt krävs inte (se prop. 2019/20:110 s. 49 och 50).

I lagen om operativt militärt samarbete finns en möjlighet att anlitä finsk och amerikansk militär personal för bevakning av vissa skyddsobjekt. Enligt förslaget i avsnitt 5.2 ska begränsningen till finsk eller amerikansk militär personal ersättas med utländsk militär personal.

Ett beslut om skyddsobjekt innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Tillträdesförbudet omfattar även tillträde med hjälp av en obemannad farkost. Skyddslagen ger skyddsvakter vissa befogenheter att ingripa mot egendom. Om en obemannad farkost befinner sig inom, i närheten av eller över ett skyddsobjekt får den som bevakar skyddsobjektet, om det behövs för att fullgöra bevakningsuppgiften, ingripa mot farkosten.

Våld mot farkosten får då användas om andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt (11 § andra stycket skyddslagen). Med ingripande avses exempelvis att hindra farkostens färd eller att oskadliggöra farkosten. Denna befogenhet gäller utöver de befogenheter som skyddslagen redan innehåller i fråga om undersökning (11 § första stycket), beslag (13 och 14 §§) och förverkande (32 §). Vilken metod som får användas regleras inte i skyddslagen, utan vad som är en lämplig metod får avgöras med beaktande av skyddsvaktens tillgång till tekniska hjälpmedel och utifrån de regelverk som styr användningen av dessa. Våld får användas om andra medel är otillräckliga och det med hänsyn till omständigheterna är försvarligt. Med våld avses våld mot egendom i den bemärkelse som återfinns i polislagens regler om våldsanvändning. Enligt förslaget i avsnitt 5.2 ska utländsk militär personal som anlitas för bevakning ges de befogenheter som anges i 11–17 § skyddslagen samt den rätt att använda våld som följer av 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen, alltså samma befogenheter som svenska militära skyddsvakter har. För att kunna hindra tillträde som sker med hjälp av en obemannad farkost behöver utländsk militär personal kunna använda effektiva hjälpmedel. Ett sådant hjälpmedel kan vara utrustning som är avsedd att sända radiovågor.

I lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation (LEK) finns bestämmelser om tillstånd att använda radiosändare och undantag från tillståndsplikt. Bestämmelserna i lagen syftar dels till att enskilda och myndigheter ska få tillgång till säkra och effektiva elektroniska kommunikationer, dels till största möjliga utbyte för alla av elektroniska kommunikationstjänster sett till urvalet samt till deras pris, kvalitet och kapacitet (1 kap. 1 § första stycket). Av 1 kap. 6 § LEK framgår att regeringen bestämmer vilken myndighet som ska vara regleringsmyndighet respektive tillsynsmyndighet enligt lagen. Post- och telestyrelsen (PTS) är regleringsmyndighet och tillsynsmyndighet enligt LEK (1 kap. 5 § förordningen [2022:511] om elektronisk kommunikation [FEK]).

En radiosändare får användas efter tillstånd från PTS. Ett tillstånd ska avse rätten att använda en viss radiosändare eller att använda radiosändare inom ett visst frekvensutrymme (3 kap. 1 § LEK). Kravet på tillstånd gäller inte för bland andra Försvarsmakten. PTS beslutar vidare om tilldelning av radiofrekvenser samt om de ytterligare villkor som behövs till bland andra Försvarsmakten efter hörande av myndigheten (3 kap. 3 § LEK). Även utländska militära styrkor som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering är undantagna från tillståndsplikten för radiosändare när de använder radiosändare på det sätt som Försvarsmakten bestämmer inom radiofrekvenser som har tilldelats Försvarsmakten (3 kap. 21 § FEK).

Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (3 kap. 24 § första stycket LEK). Regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara

radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor (3 kap. 24 § andra stycket LEK). Bestämmelsen avser huvudsakligen s.k. störsändare, som är avsedda att störa annan radioanvändning. En störsändare är en sändare vars syfte är att störa utrustning genom att sända på samma eller angränsande frekvensband som den utrustning som ska störas. Den kan bl.a. användas för att störa mobiltelefoni eller räddningstjänstens radiokommunikation och GPS, men även för radarstörning där syftet är att hindra en radar från att se och mäta in mål (se t.ex. propositionen Genomförande av direktivet om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation, prop. 2021/22:136 s. 154). Som *PTS* framhåller är riskerna för omfattande störningar på exempelvis luftfartens navigationssystem, järnvägens kommunikationssystem, RAKEL-systemet för polis och räddningstjänst m.fl. samt de allmänna mobilnäten mycket höga vid användning av störsändare. Sådana störningar kan få mycket stora konsekvenser för samhället och omfattningen är svår att överblicka.

Förbudet mot att inneha störsändare gäller inte sådana anläggningar som behövs i verksamhet som bedrivs av bl.a. Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Försvarmakten (3 kap. 5 § första stycket 1 FEK). Det är med stöd av dessa bestämmelser som militära skyddsvakter kan använda störsändare för att hindra en obemannad farkosts färd eller att oskadliggöra farkosten. Den som bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av bestämmelsen döms till böter eller fängelse i högst sex månader (13 kap. 1 § LEK).

I detta lagstiftningsärende behöver det säkerställas att utländsk militär personal som ska sköta sitt eget skydd eller anlitas för bevakning av skyddsobjekt har tillräckliga möjligheter att hantera obemannade farkoster. Detta är än mer angeläget än tidigare till följd av det försämrade omvärldsläget och den omfattande skada en antagonist kan orsaka med hjälp av en drönare eller annan obemannad farkost. Det är också ändamålsenligt att en skyddsvakt från en annan stats militära styrka ska ha samma möjlighet som svenska militära skyddsvakter har att hantera obemannade farkoster. Det behövs bestämmelser som möjliggör att en utländsk stats militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering ska kunna inneha och använda anläggningar som är avsedda att sända radiovågor för störsändning. Sådana bestämmelser kan införas på lägre föreskriftsnivå än lag.

Störsändaranläggningar kan användas på flera olika sätt och olika typer av användning kan få skilda konsekvenser för radiomiljön som helhet. Störsändare har potential att störa ut annan radioanvändning över stora ytor. Det gäller särskilt militära störsändare. Det finns därför stor risk för att civil radioanvändning och vitala radiotjänster som exempelvis positioneringstjänster och nödsamtal störs ut vid användningen. Som konstateras i promemorian är det ändamålsenligt att låta en myndighet ange de närmare förutsättningarna för undantag från förbudet att använda störsändare. Genom detta kan det säkras att undantag från förbudet utformas på ett sätt som medför minsta möjliga påverkan på radiomiljön. Beträffande utländska militära störsändare skulle en sådan ordning, om Försvarsmakten bemyndigas att meddela föreskrifterna, likna den som gäller för användning av radiosändare inom det frekvensutrymme som har tilldelats Försvarmakten. För att möjliggöra detta behövs ett bemyndigande för en myndighet att meddela föreskrifter om undantag från förbudet att använda

störsändare och vad som närmare ska gälla för användningen. Till skillnad från PTS bedömer regeringen att regeringen och den myndighet regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot att inneha störsändare. Då bör även föreskrifter om förbud mot att inneha störsändare kunna meddelas på myndighetsnivå. Regeringen föreslår därför ändringar i 3 kap. 24 § andra stycket LEK.

Enligt 13 kap. 1 § 2 LEK ska den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. För det fall någon annan myndighet än regeringen meddelar föreskrifter med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket LEK kan 13 kap. 1 § 2 LEK därmed, beroende på hur föreskriften är utformad, vara ett otillåtet s.k. blankettstraffstadgande (jfr rättsfallet NJA 2005 s. 33). Enligt förslaget ska även den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om utländska militära styrkors användning av störsändare i Sverige. Straffbestämmelsen bör därför ändras på så sätt att den endast omfattar överträdelser av föreskrifter meddelade av regeringen.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2026.

Regeringens bedömning

Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag och bedömning

Promemorians förslag och bedömning stämmer överens med regeringens utom vad gäller förslaget datum för ikraftträdande. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Remissinstanserna

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget och bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

De förslag som lämnas tar sin utgångspunkt i det övergripande syftet att underlätta och effektivisera gemensam militär verksamhet för avskräckning och försvar på svenskt territorium. Ändringarna bör kunna träda i kraft snarast möjligt. De föreslås därför att träda i kraft den 1 augusti 2026.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte. Beslut om skyddsobjekt som fattats med stöd av någon av de punkter i 5 § skyddslagen som föreslås få ändrad utformning påverkas inte. Ändringarna innebär inte att

möjligheten att besluta om skyddsobjekt med stöd av bestämmelsen tagits bort. Vid tillämpningen av sådana beslut får däremot beaktas att utpekat lagstöd för beslutet angetts i förhållande till den vid tidpunkten för beslutet gällande lydelsen av bestämmelsen. Inte heller beslut som fattas med stöd av 3 § lagen om operativt militärt samarbete påverkas av att bestämmelsen får en ändrad utformning och placering i lagen. Ändringarna innebär att bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas och därmed att regeringens möjlighet att besluta om överlåtelse av förvaltningsuppgift till Nordatlantiska fördragsorganisationen och en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen inte begränsas. Motsvarande gör sig gällande för sådana beslut som Försvarsmakten kan fatta enligt lagen om operativt militärt samarbete. Förslagen föranleder därför inte behov av övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser

7.1 Ett anpassat regelverk för operativt militärt samarbete på svenskt territorium

Regeringens bedömning

Förslagen kommer att underlätta för Sverige att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt delta i gemensam verksamhet med Nato och andra allierade genom att beslutsförfarandena förenklas.

Ändringarna i kamerabevakningslagen är begränsade och bedöms inte påverka den personliga integriteten i någon nämnvärd utsträckning.

De föreslagna ändringarna i lagen om krigsmateriel kommer innebära att planering och genomförande av Natooperationer underlättas och effektiviseras.

Ändringarna i lagen om elektronisk kommunikation kan medföra viss påverkan på radiomiljön, men påverkan bedöms vara begränsad.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot bedömningen. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* håller inte med om att den personliga integriteten inte påverkas i någon nämnvärd utsträckning. *Post- och telestyrelsen* framhåller att förslaget om utländsk militärs användning av störsändare lägger ett stort ansvar på Försvarsmakten att värna svenska samhällets intressen i radiospektrum.

Skälen för regeringens bedömning

De föreslagna bestämmelserna i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete innebär att såväl regeringen som Försvarsmakten får bemyndigande att fatta vissa beslut som i dag kräver riksdagens avgörande. Genom det förenklade beslutsförfarandet underlättas för Sverige att bidra till Natosamarbetet genom att på ett ändamålsenligt sätt kunna överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i EU, som behövs för att de på ett effektivt sätt ska kunna utföra sådana uppgifter som kan fullgöras av Försvarsmakten inom ramen för avskräckning och försvar.

Lagförslagen om beslutsordningen när det gäller att genomföra militär verksamhet på svenskt territorium innebär att vissa åtgärder som i dagsläget kräver riksdagens beslut i det särskilda fallet ska kunna beslutas av regeringen. Den ändrade beslutsordningen medför i sig inga kostnader. Vilka ekonomiska och andra konsekvenser som uppstår med anledning av ett konkret beslut om militärt samarbete avgörs av innehållet i det aktuella beslutet. Vilka konsekvenserna blir för andra myndigheter och vilka åtgärder som behöver vidtas i sådana avseenden, är något som ska beaktas i den planering och i de förberedelser för ett gemensamt militärt agerande som sker. Det förenklade beslutsfattandet kommer dessutom skapa bättre förutsättningar för gemensamma operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar på svenskt territorium.

Vidare innebär Försvarsmaktens möjlighet att kunna besluta om att utländsk militär personal får bevaka skyddsobjekt, upprätthålla ordning och säkerhet inom styrkan och verkställa beslut om undanförsel och förstöring ett effektivare resursutnyttjande och att svensk militär personal kan frigöras för andra uppgifter. Att regeringen får möjlighet att meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska gälla i särskilda fall för utländsk militär personal effektiviserar och förenklar tillträdesprocessen. Enligt regeringens bedömning medför förslagen i sig inga andra än marginella kostnader för framför allt Försvarsmakten att vidta förberedelse för sådana beslut, t.ex. i form av framtagande av föreskrifter och utbildning av utländsk militär personal. För det fall utländsk militär personal anlitas för bevakning kommer det samtidigt att innebära att Försvarsmakten avlastas i motsvarande mån. De ekonomiska konsekvenser som förslagen kan få bedöms kunna tas inom Försvarsmaktens befintliga ekonomiska ramar.

När det gäller ändringarna av skyddslagen innebär de främst en regel-förenkling genom att de bestämmelser som i dag gäller olika internationella militära samarbeten samlas i en bestämmelse. Den utvidgas i sådan mån att den kan komma att omfatta alla Natoländer och alla typer av militär verksamhet. Beslut om skyddsobjekt innebär att allmänheten inte får tillträde till ett visst område. Ett skyddsobjekt kan också förenas med avbildningsförbud. Som framgår av avsnitt 5.5, bedömer regeringen att de inskränkningar som den föreslagna ändringen innebär av enskildas grundläggande fri- och rättigheter är proportionerlig.

Förslagen har inte några negativa konsekvenser för jämställdheten.

I avsnitt 5.6 har redogjorts för vissa ändringar i kamerabevakningslagen, bl.a. på grund av föreslagna ändringar i skyddslagen. Det kan innebära en ökad hantering av personuppgifter. Det kommer dock huvudsakligen att röra sig om bevakning av ett fåtal platser som Försvarsmakten, efter en

proportionalitetsbedömning, ansett att allmänheten inte ska ha tillträde till. Förslaget om undantag för en utländsk militär styrka från att tillämpa den särskilda intresseavvägningen innebär att en utländsk militär styrka i fler fall kan inleda kamerabevakning där det finns ett behov, och en administrativ lättnad. Motsvarande gäller också förslagen om utökade undantag från upplysningskravet och rätten till information. Som redogjorts för ovan finns det starka allmänna intressen av att dessa platser kan kamerabevakas och det rör sig om platser där ett absolut upplysningskrav på ett olyckligt sätt skulle fästa uppmärksamhet på sådana betydelsefulla anläggningar och platser. Den påverkan som förslaget kan få på den personliga integriteten bedöms därför som begränsad. Till skillnad från *Länsstyrelsen i Jämtlands län* bedömer regeringens alltså att den personliga integriteten inte påverkas i någon nämnvärd utsträckning och att åtgärden, med hänsyn till dess allmänna betydelse, får bedömas som proportionerlig. Förslagen är förenliga med grundläggande fri- och rättigheter.

Att regeringens bemyndigande utvidgas i fråga om att besluta om undantag från s.k. utförseltillstånd för Nato och dess medlemsstater innebär regelförenklingar. Eftersom de föreslagna undantagen från utförseltillstånd enbart avses omfatta den som fört in materielen till Sverige bedöms det inte inverka menligt på syftena med exportkontrollen

Användning av störsändare kan störa ut viktiga och kritiska radiotjänster, exempelvis positioneringstjänster och nödsamtal. Beroende på hur regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, väljer att utforma föreskrifter kan det innebära att det öppnas upp för en annan användning av störsändare än vad som är tillåtet i dag. Det förutsätts dock att föreskrifterna kommer att vara väl avvägda så att den negativa påverkan begränsas så långt möjligt.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

6 § Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller till en stat inom EES*

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,

4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,

5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och

6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförsel av

1. skjutvapen, tillhörande ammunition och ljuddämpare för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition och ljuddämpare för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,

2. skjutvapen och ljuddämpare för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,

3. skjutvapen och ljuddämpare som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och

4. sådana jakt- och tävlingssskjutvapen och tillhörande ammunition och ljuddämpare som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 4 eller 5 § vapenlagen (2026:000).

I paragrafen finns bestämmelser om tillståndskrav för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd samt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela vissa föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Paragrafen ändras så att det bemyndigande som regeringen har i *andra stycket* i fråga om att besluta om undantag från s.k. utförseltillstånd för EES-länder och Amerikas förenta stater, utvidgas till att också avse Nato som organisation och samtliga stater som är medlemmar i Nato. Bemyndigandet gäller också tillstånd som behövs för att Sverige ska kunna lämna tekniskt bistånd utanför Sveriges gränser till ett annat land.

Ordet land byts ut mot stat. Syftet är att tydliggöra att regeringens föreskriftsrätt inte är begränsad till utförsel som sker till det geografiska territorium materielen förs ut till, utan att det avgörande är vem som är mottagare av materielen.

8.2 Förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

5 § Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. byggnader, andra anläggningar och områden där ett Natohögkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet,

5. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

6. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive

utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

I paragrafen regleras olika byggnader, andra anläggningar, områden och objekt som huvudsakligen används för militära ändamål som kan beslutas vara skyddsobjekt. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Paragrafen ändras och förenklas genom att den uppdelning på olika former av militär närvaro som görs i de nuvarande punkterna 4–6, ersätts med en ny punkt, *punkt 4*. Den nya punkten omfattar byggnader, andra anläggningar och områden där ett Nato högkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet får beslutas vara skyddsobjekt. Det kan det röra sig om sådana operationsområden där utländska militära styrkor verkar, men även förlägningsplatser och andra områden där de utländska militära styrkorna befinner sig när de bedriver verksamhet. Ändringarna medför att de två sista punkterna i paragrafen får ny numrering.

9 § För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete finns bestämmelser om att *utländsk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I paragrafen anges vilken personal som får anlitas för bevakning av ett skyddsobjekt och vilka som benämns skyddsvakt. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Tredje stycket, som är en upplysningsbestämmelse, ändras på så sätt att det av bestämmelsen framgår att inte bara finsk och amerikansk militär personal, utan utländsk militär personal, i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt.

8.3 Förslaget till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)

11 § Bestämmelserna i 8–10 §§ gäller inte vid

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning, ett område *eller ett objekt* som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 *eller 6* eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering*, bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *militär verksamhet* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

3. kamerabevakning som Trafikverket bedriver

a) av vägtrafik,

b) av sjötrafik vid en rörlig bro,

c) vid en betalstation eller kontrollpunkt som avses i bilagorna till lagen (2004:629) om trängselskatt och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om trängselskatt ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan skatt betalas, eller

d) vid en betalstation på allmän väg som används vid uttag av infrastrukturavgifter med stöd av lagen (2024:172) om infrastrukturavgifter på väg och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om infrastrukturavgift ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan avgift betalas,

4. kamerabevakning i en vägtunnel med övervakningssystem som avses i lagen (2006:418) om säkerhet i vägtunnlar och som bedrivs av någon annan tunnelhållare än Trafikverket,

5. kamerabevakning som har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet eller olyckor eller begränsa verkningarna av sådana störningar eller inträffade olyckor, om bevakningen sker

a) i ett färdmedel som används i kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

b) av ett stations-, terminal- eller hållplatsområde avsett för resande med kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

c) av en plats vid järnvägs-, spårvägs- eller tunnelbanespår, eller

d) av ett flygplatsområde,

6. kamerabevakning i en lokal där det bedrivs postverksamhet eller av området omedelbart utanför in- och utgångar till en sådan lokal, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

7. kamerabevakning i ett parkeringshus, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

8. kamerabevakning som sker för säkerheten i trafiken eller arbetsmiljön från ett fordon, en maskin eller liknande för att förbättra sikten för föraren eller användaren,

9. kamerabevakning i en butikslokal där det bedrivs apoteksverksamhet, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott, och

10. kamerabevakning som Kustbevakningen, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket bedriver i gränsnära områden som avses i 2 § lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden, eller av tillfartsvägar till sådana gränsnära områden som avses i 2 § 3 eller 4 samma lag, om bevakningen bedrivs inom 20 kilometer från området.

Paragrafen innehåller bestämmelser om undantag från kravet att genomföra och dokumentera en intresseavvägning enligt 8 och 9 §§ och från kravet att föra en förteckning enligt 10 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Ändringarna i *första punkten* är huvudsakligen en följd av de föreslagna ändringarna i 5 § skyddslagen. Se kommentaren till den bestämmelsen. Ändringen innebär även att 5 § 6 skyddslagen, om vissa militära rörliga objekt, läggs till i uppräkningslistan i första punkten.

Genom ändringarna i *andra punkten* byts begreppen militär insats eller militär övning ut till militär verksamhet och kamerabevakning som en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning undantas.

16 § Upplysning enligt 15 § och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver inte lämnas vid bevakning som

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning, ett område *eller ett objekt* som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 *eller* 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. Försvarsmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering, bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning, eller*

3. bedrivs av den som är räddningsledare enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor eller av Polismyndigheten, om bevakningen är av vikt för att efterforska en försvunnen person.

Undantagen i första stycket gäller inte om ljud ska avlyssnas eller tas upp vid kamerabevakningen.

I paragrafen regleras undantag från när upplysning om kamerabevakning och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver lämnas. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Ändringarna i *första stycket 1* är huvudsakligen en följd av de föreslagna ändringarna i 5 § skyddslagen. Se kommentaren till den bestämmelsen. Ändringen innebär även att 5 § 6 skyddslagen läggs till i uppräknningen i första stycket 1.

Genom ändringarna i *första stycket 2* ändras begreppen militär insats eller militär övning till militär verksamhet och kamerabevakning som en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i militär verksamhet eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning undantas.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt samarbete

2 § *Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och i och med det beslutet överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.*

Paragrafen reglerar förutsättningarna för regeringen att besluta om viss militär verksamhet på svenskt territorium. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Paragrafen ändras på så sätt att den reglerar regeringens möjlighet att tillåta att militär verksamhet för avskräckning och försvar äger rum på svenskt territorium, oavsett om det sker för försvar av Sverige eller allierat territorium. Det rör sig, likt tidigare, om ett bemyndigande till regeringen att i enlighet med 10 kap. 8 § regeringsformen överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller till en stat som är medlem i Nato eller Europeiska unionen.

Det krävs ett särskilt lagstöd för att en utländsk stat eller organisation ska tilldelas maktbefogenheter gentemot civilbefolkningen som innebär inskränkningar i fri- och rättigheter enligt 2 kap. regeringsformen respektive ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden enligt 8 kap. 2 § regeringsformen. Bemyndigandet omfattar inte sådana uppgifter.

Som följer av 10 kap. 8 § regeringsformen ska bemyndigandet avse ett särskilt fall. I detta ligger att regeringens beslut ska vara begränsat och närmare avgränsa stödets omfattning, bl.a. avseende uppgifter,

tidsförhållanden och geografi, lednings- och lydnadsförhållanden samt de befogenheter som stödjande styrkor ska ha och som överläts till den utländska staten eller den mellanfolkliga organisationen.

Med *militär verksamhet för avskräckning och försvar* förstås framför allt sådana operationer eller andra aktiviteter som sker inom ramen för Natos samlade avskräckning och försvar (se 1 § lagen om operativt militärt samarbete och författningskommentaren till den paragrafen i prop. 2025/26:6 s. 52 och 53). Bestämmelsen är dock inte begränsad till Natos samlade avskräckning och försvar utan omfattar även försvar av andra EU-länder som inte är medlemmar i Nato (jfr artikel 42.7 i EU-fördraget). Den är också tillämplig för de fall en bi- eller multilateral operation och andra aktiviteter, som sker gemensamt med andra EU- eller Nato-länder, inte syftar till att bidra till Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar.

De förvaltningsuppgifter som avses kan sammanfattas i begreppet *militära försvarsåtgärder*. De omfattar genomförande av sådana operationer och andra aktiviteter för avskräckning och försvar som beskrivits ovan. I begreppet ingår t.ex. att gå i väpnad strid mot en angripares styrkor, oaktat om angriparens syfte är att gå till väpnat angrepp mot Sverige eller annan allierad. Begreppet omfattar även att upptäcka och avvisa en främmande stats kränkning av svenskt eller en allierad stats territorium. Att tillåta en allierad stat att placera materiel, exempelvis luftvärn, på svenskt territorium är inte en förvaltningsuppgift som regeringen behöver överlåta. Där emot om materielen skulle användas för beskjutning av fientliga styrkor i ett annat Natoland eller på eller över internationellt vatten rör det sig om en sådan förvaltningsuppgift som regeringen enligt det aktuella bemyndigandet kan komma att överlåta till en annan stat. Ett annat exempel kan vara att allierat stridsflyg från svenskt territorium genomför ett stridsuppdrag riktat mot fientliga militära mål på eller utanför svenskt territorium.

Genom uttrycket i enlighet med internationell rätt tydliggörs att de militära försvarsåtgärder som får vidtas alltid måste vara förenliga med den internationella rätt som Sverige är bundet av och som är relevant för den aktuella frågan.

3 § Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för *utländsk militär personal* när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den *utländska styrkan och styrkan kommer från*

1. *Nato,*
2. *en stat som är medlem i Nato, eller*
3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att genom förvaltningsbeslut ge utländska militära styrkor rätt att vidta åtgärder för att upprätthålla ordning inom de egna styrkorna. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

De befogenheter som kan komma i fråga vid upprätthållande av ordning inom den egna styrkan anges i paragrafen. Bestämmelsen innebär ingen befogenhet att vidta åtgärder mot någon annan än en medlem i styrkan. Paragrafen motsvarar till del nuvarande 3 a §. Regeringens möjligheter att överlåta vissa förvaltningsuppgifter begränsas inte längre till militär

personal från Amerikas förenta stater inom ramen för det s.k. DCA-avtalet. Genom ändringen utökas bemyndigandet till utländsk militär personal från Nato, en stat som är medlem i Nato eller en stat som är medlem i Europeiska unionen

4 § Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får anlitas för att bevaka sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 3, 4 och 6 skyddslagen (2010:305), om

1. *det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, och*
2. *styrkan kommer från Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen.*

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *utländsk* militär personal som *enligt första stycket bevakar skyddsobjekt*.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för Försvarsmakten att besluta att utländsk militär personal får bevaka skyddsobjekt i Sverige. Överväganden finns i avsnitt 5.2.

I *första stycket*, som ersätter hittillsvarande första och andra styckena, ändras och utvidgas tillämpningsområdet till att utöver finsk och amerikansk militär personal även omfatta militär personal från Nato, en stat som är medlem i Nato eller i Europeiska unionen, som deltar i militär verksamhet i Sverige. De skyddsobjekt som avses är dels sådana där den utländska militära styrkan bedriver militär verksamhet och kan avse byggnader, andra anläggningar och områden (5 § 1, 3 och 4 skyddslagen i dess föreslagna lydelse), dels sådana rörliga objekt och transporter som beslutas vara skyddsobjekt med stöd av i 5 § 6 skyddslagen i dess föreslagna lydelse.

Innan Försvarsmakten får överlåta bevakningsuppgifter enligt paragrafen ska en bedömning göras av om det i det enskilda fallet är lämpligt och om det är förenligt med de uppgifter som den utländska styrkan har att de får en sådan uppgift. Detta ska avgöras efter en prövning av samtliga relevanta omständigheter. Samverkan bör också om möjligt ske med Polismyndigheten. Som ett led i lämplighetsbedömningen ska Försvarsmakten, om möjligt, innan myndigheten beslutar om att utländsk militär personal får bevaka skyddsobjekt som innehas av annan myndighet än Försvarsmakten samråda med den berörda myndigheten.

Faktorer som kan ha betydelse vid lämplighetsbedömningen är skyddsobjektets geografiska placering, den hotbild som bedöms finnas mot skyddsobjektet, arten av den verksamhet som bedrivs vid skyddsobjektet samt den utländska personalens utbildning, erfarenhet av bevakningsuppgifter och språkkunskaper. Om ett skyddsobjekt är beläget inom tätbebyggt område, med exponering mot allmänheten, kan detta tala mot att bevakningsuppgiften överlåts. Om den berörda utländska personalen inte kan göra sig förstådd på svenska eller engelska språket är en omständighet som talar mot att de är lämpliga att bevaka skyddsobjekt.

I *andra stycket* regleras vilka befogenheter enligt skyddslagen och polislagen som utländsk militär personal som utför bevakning enligt första stycket har. Befogenheterna är desamma som enligt tidigare tredje stycket gällt finsk och amerikansk militär personal (se prop. 2019/20:110 s. 52 och

53 och prop. 2023/24:141 s. 110–112). Det hittillsvarande tredje stycket tas bort.

5 § Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får genomföra beslut om undanförsel och förstöring i enlighet med lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring *om styrkan kommer från*

1. *Nato,*
2. *en stat som är medlem i Nato, eller*
3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om undanförsel och förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Paragrafen ändras så att Försvarsmakten bemyndigas att överlåta till militär personal från Nato, en stat som är medlem i Nato eller Europeiska unionen att genomföra beslut som har fattats av svenska myndigheter om undanförsel och förstöring enligt lagen om undanförsel och förstöring.

6 § *Utländsk* militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1–4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Paragrafen behandlar frågor om straffrättsligt skydd vid myndighetsutövning. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Paragrafen ändras så att den omfattar militär personal från alla Nato- och EU-länder som utövar vissa angivna former av myndighet i Sverige. Sådan utländsk militär personal som upprätthåller ordningen enligt 3 § (hittillsvarande 3 a §), bevakar skyddsobjekt eller genomför beslut om undanförsel och förstöring enligt 4 respektive 5 §, är vid denna myndighetsutövning är att betrakta som tjänstemän vid tillämpningen av de angivna straffbestämmelserna i 17 kap. brottsbalken om våld eller hot mot tjänsteman, angrepp mot tjänsteman, förolämpning mot tjänsteman och våldsamt motstånd. Genom att hänvisningen till 17 kap. brottsbalken även omfattar 3 § innebär det att det straffrättsliga skyddet utsträcks till att omfatta det nya brottet förolämpning mot tjänsteman.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

3 kap.

24 § Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. förbud mot att inneha elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor, och

2. undantag från förbudet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om användning av vissa elektriska eller elektroniska anläggningar som inte är radioanläggningar. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Paragrafen ändras i *andra stycket* så att regeringen har möjlighet att delegera sin föreskriftsrätt. Den ändras också så att föreskrifter om undantag från förbudet får meddelas. Därmed kan regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om undantag från förbudet att använda störsändare och om vad som ska gälla för användningen enligt undantaget.

13 kap.

1 § Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. använder radiosändare utan tillstånd om ett sådant tillstånd krävs enligt denna lag eller använder radiosändare i strid med ett tillståndsvillkor, eller

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats av regeringen med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för vissa överträdelser vid användning av bl.a. radiosändare. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

I den nuvarande lagen är överträdelser av föreskrifter som meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket straffbelagda. Ändringen i *andra punkten* innebär att straffansvar för den som bryter mot föreskrifter begränsas till sådana föreskrifter som har meddelats av regeringen.

8.6 Förslaget till lag om ändring i vapenlagen (2026:000)

20 kap.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om att denna lag inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en sådan utländsk styrka som avses i första stycket.

Paragrafen innehåller bemyndiganden för regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten, att i enskilda fall besluta om inskränkning av lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

Första stycket ändras på så sätt att regeringen får meddela föreskrifter om att vapenlagen inte ska vara tillämplig i fråga om skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en främmande stats

militära styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar nuvarande första stycket. I övrigt görs endast språkliga ändringar.

Sammanfattning av departementspromemorian Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete (Ds 2025:21)

I promemorian lämnas förslag som syftar till att skapa bättre förutsättningar för Sverige att delta i det operativa militära samarbetet inom Nato. Det föreslås att regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i Nato eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och därigenom överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten. Det föreslås också att regeringen ska få meddela vissa undantag från vapenlagen för b.la. skjutvapen som en utländsk militär styrka har med sig till Sverige. Vidare lämnas förslag om att vissa förvaltningsuppgifter som i dag får överlåtas till finsk eller amerikansk militär personal även ska kunna överlåtas till militär personal från Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller Europeiska unionen. Det föreslås också att skyddslagens regler om områden där utländska militära styrkor bedriver verksamhet renodlas och att vissa ändringar görs i regleringen om kamerabevakning och i regleringen om elektronisk kommunikation. Slutligen lämnas förslag om att regeringens rätt att meddela föreskrifter om undantag från kraven på tillstånd till utförsel av krigsmateriel i vissa fall utökas till att också omfatta Nato eller dess medlemsstater.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater*

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till *Nato eller en stat som är medlem i den organisationen eller till en stat inom EES*

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförsel av

1. skjutvapen och tillhörande ammunition för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,
2. skjutvapen för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,
3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och

¹ Lagen omtryckt 1997:689.

² Senaste lydelse 2024:540.

4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 13 § b vapenlagen (1996:67).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 3 § vapenlagen (1996:67) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

3 §¹

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *främmande stats militära* styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen får meddela föreskrifter om att denna lag inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, Försvarsmakten får i enskilda fall besluta att lagen inte ska gälla skjutvapen, ammunition, ljuddämpare och vapenmagasin som innehas av en *utländsk militär* styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

¹ Senaste lydelse 2023:372.

Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Härigenom föreskrivs att 5 och 9 §§ skyddslagen (2010:305) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål,

4. byggnader, andra anläggningar och områden där ett Nato-högkvarter eller en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet,

5. områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd,

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

7. områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om för-svarssamarbete,

8. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

5. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

¹ Senaste lydelse 2024:547.

9. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

6. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

9 §²

För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt *stöd* finns bestämmelser om att *finsk och amerikansk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt *samarbete* finns bestämmelser om att *utländsk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

² Senaste lydelse 2024:547.

Förslag till lag om ändring i kamerabevakningslagen (2018:1200)

Härigenom föreskrivs att 11 och 16 §§ kamerabevakningslagen (2018:1200) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Bestämmelserna i 8–10 §§ gäller inte vid

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–5 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarsmakten bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *en militär insats eller militär övning* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

3. kamerabevakning som Trafikverket bedriver

a) av vägtrafik,

b) av sjötrafik vid en rörlig bro,

c) vid en betalstation eller kontrollpunkt som avses i bilagorna till lagen (2004:629) om trängselskatt och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om trängselskatt ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan skatt betalas, eller

d) vid en betalstation på allmän väg som används vid uttag av infrastrukturavgifter med stöd av lagen (2024:172) om infrastrukturavgifter på väg och som sker för att samla in uppgifter som behövs för att beslut om infrastrukturavgift ska kunna fattas och för att kontrollera att sådan avgift betalas,

4. kamerabevakning i en vägtunnel med övervakningssystem som avses i lagen (2006:418) om säkerhet i vägtunnlar och som bedrivs av någon annan tunnelhållare än Trafikverket,

5. kamerabevakning som har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, förebygga, förhindra eller upptäcka störningar av allmän ordning och säkerhet eller olyckor eller

1. kamerabevakning som sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 *eller* 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. kamerabevakning som Försvarsmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering*, bedriver från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *militär verksamhet* eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning,

begränsa verkningarna av sådana störningar eller inträffade olyckor, om Bilaga 2
bevakningen sker

a) i ett färdmedel som används i kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

b) av ett stations-, terminal- eller hållplatsområde avsett för resande med kollektivtrafik på väg, järnväg, vatten, spårväg eller i tunnelbana,

c) av en plats vid järnvägs-, spårvägs- eller tunnelbanespår, eller

d) av ett flygplatsområde,

6. kamerabevakning i en lokal där det bedrivs postverksamhet eller av området omedelbart utanför in- och utgångar till en sådan lokal, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

7. kamerabevakning i ett parkeringshus, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott,

8. kamerabevakning som sker för säkerheten i trafiken eller arbetsmiljön från ett fordon, en maskin eller liknande för att förbättra sikten för föraren eller användaren,

9. kamerabevakning i en butikslokal där det bedrivs apoteksverksamhet, om bevakningen har till syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott, och

10. kamerabevakning som Kustbevakningen, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket bedriver i gränsnära områden som avses i 2 § lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden, eller av tillfartsvägar till sådana gränsnära områden som avses i 2 § 3 eller 4 samma lag, om bevakningen bedrivs inom 20 kilometer från området.

16 §²

Upplysning enligt 15 § och information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär behöver inte lämnas vid bevakning som

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–5 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. bedrivs av Försvarsmakten från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i en militär insats eller militär övning eller som behövs för att prova utrustning för sådan bevakning, eller

1. sker för att skydda en byggnad, en annan anläggning eller ett område som enligt 4 § 5 eller 6, 5 § 1–4 eller 6 eller 6 § första stycket skyddslagen (2010:305) har förklarats vara skyddsobjekt, om bevakningen endast omfattar skyddsobjektet eller ett område i dess omedelbara närhet,

2. bedrivs av Försvarsmakten, *eller en utländsk militär styrka som befinner sig i Sverige inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering* från ett fordon, fartyg eller luftfartyg som ett led i *militär verksamhet* eller som behövs för att prova

² Senaste lydelse 2025:220.

utrustning för sådan bevakning, eller

3. bedrivs av den som är räddningsledare enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor eller av Polismyndigheten, om bevakningen är av vikt för att efterforska en försvunnen person.

Undantagen i första stycket gäller inte om ljud ska avlyssnas eller tas upp vid kamerabevakningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:782) om operativt militärt stöd¹

*dels att 3 § ska upphöra att gälla,
dels att nuvarande 3 a § ska betecknas 3 §,
dels att 2, den nya 3 och 4–6 §§ ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Om Sverige är i krig eller krigsfara får regeringen begära stöd i form av militära styrkor av Nordatlantiska fördragsorganisationen och av en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, för att i enlighet med internationell rätt möta ett väpnat angrepp mot Sverige. Regeringen får för detta ändamål överlåta förvaltningsuppgifter till den som lämnar stödet.

Regeringen får besluta att Nato, eller en stat som är medlem i den organisationen eller i Europeiska unionen, vid genomförandet av militär verksamhet för avskräckning och försvar får vidta militära försvarsåtgärder i enlighet med internationell rätt på svenskt territorium och därigenom överlåta förvaltningsuppgifter till Nato eller den staten.

3 a §

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den amerikanska styrkan.

3 §³

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för utländsk militär personal när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den utländska styrkan och styrkan kommer från

- 1. Nato,*
- 2. en stat som är medlem i Nato, eller*
- 3. en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2022:430
3 § 2023:166.

² Senaste lydelse 2023:166.

³ Senaste lydelse av tidigare 3 a § 2024:553.

Försvarsmakten får besluta att *finsk* militär personal som *lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 och 3 §§ och som är lämplig för uppgiften* får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 6 skyddslagen (2010:305).

Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får anlitas för att bevaka sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 1, 3, 4 och 6 skyddslagen (2010:305), om

1. *det är lämpligt och förenligt med de uppgifter som styrkan har, och*

2. *styrkan kommer från Nato, en stat som är medlem i Nato, eller en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

Försvarsmakten får besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får anlitas för bevakning av sådana skydds-objekt som avses i 5 § 7 och 9 skyddslagen.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *finsk och amerikansk* militär personal som anlitas för bevakning.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla *utländsk* militär personal som enligt första stycket *bevakar skyddsobjekt.*

5 §

Försvarsmakten får besluta att *finsk* militär personal som *lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 §* får genomföra beslut om undanförsel eller förstöring enligt lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring.

Försvarsmakten får besluta att *utländsk* militär personal som *genomför militär verksamhet för avskräckning och försvar* får genomföra beslut om undanförsel och förstöring i enlighet med lagen (1992:1402) om undanförsel och förstöring *om styrkan kommer från*

1. *Nato,*

2. *en stat som är medlem i Nato, eller*

3. *en stat som är medlem i Europeiska unionen.*

6 §⁵

Finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3 a, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Utländsk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1–4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

⁵ Senaste lydelse 2024:553.

Förslag till lag om ändring av lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 24 § och 13 kap. 1 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

24 §

Elektriska eller elektroniska anläggningar som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att alstra radiofrekvent energi för kommunikationsändamål i ledning eller för industriellt, vetenskapligt, medicinskt eller något annat liknande ändamål, får användas endast i enlighet med föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen får meddela föreskrifter om förbud mot att innehå elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbud mot att innehå elektriska eller elektroniska anläggningar som inte omfattas av första stycket och som, utan att vara radioanläggningar, är avsedda att sända radiovågor. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får vidare meddela föreskrifter om undantag från förbudet.

13 kap.

1 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader ska den dömas som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. använder radiosändare utan tillstånd om ett sådant tillstånd krävs enligt denna lag eller använder radiosändare i strid med ett tillståndsvillkor, eller

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

2. bryter mot en föreskrift som har meddelats *av regeringen* med stöd av 3 kap. 24 § andra stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

Efter remiss av departementspromemorian Förbättrade förutsättningar för operativt militärt samarbete (Ds 2025:21) har yttrande inkommit från Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Försvarshögskolan, Försvarsmakten, Integritetsskyddsmyndigheten, Göteborgs universitet, Inspektionen för strategiska produkter, Justitiekanslern, Kustbevakningen, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Myndigheten för civilt försvar, Polismyndigheten, Post- och telestyrelsen, Stockholms universitet (juridiska fakultetsnämnden), Svenska Atlantkommittén, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Sveriges ständiga representation vid Nato, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Tullverket, Uppsala universitet (juridiska institutionen) och Åklagarmyndigheten.

Kungliga krigsvetenskapsakademien, Myndigheten för totalförsvarsanalys och Riksdagens Ombudsmän (JO) har inbjudits att lämna synpunkter men avstått från att yttra sig.

Följande remissinstanser har inte hörts av: Fortifikationsverket, Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Svenska Röda Korset.